

Førord

Denne studien er en del av et samarbeidsprosjekt mellom Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Hangzhou Normal University i Kina. Jeg vil takke initiativtaker og professor Arnulf Kolstad for muligheten til å delta i prosjektet og for verdifulle tips og innspill i oppstartsfasen, og mine samarbeidspartnere i Norge og Kina for utforming av studien og datainnsamling. Takk til Kyrre Svarva og Ute Gabriel for gode råd. Takk til venner og familie som har bidratt til å holde motivasjonen oppe når motet har vært nede. Til sist vil jeg rette en stort takk til alle i masterklassen for den fantastiske tiden vi har hatt sammen.

Trondheim, juni 2013

Guro Hoel Sjøberg

Sammendrag

Hensikten med denne studien var å undersøke forskjeller mellom Norge og Kina med tanke på self-monitoring. Self-monitoring er i hvilken grad man har evner til og ønsker å overvåke og kontrollere egen atferd, og om man justerer denne i henhold til situasjonelle faktorer. Studiens hypoteser var at individualistiske land som Norge har en større grad av self-monitoring, samt at det er større intrakulturell variasjon i det norske utvalget. Hypotesene ble utforsket med empiriske undersøkelser blant norske og kinesiske studenter. Analysene viste et signifikant høyere nivå av self-monitoring i Norge sammenlignet med Kina, og dermed bekreftet den første hypotesen. Det ble ikke funnet støtte til hypotese 2, varianshomogeniteten var ikke signifikant forskjellig i det norske og kinesiske utvalget.

Innholdsfortegnelse

| | |
|--|-----------|
| FORORD | I |
| SAMMENDRAG | II |
| INNLEDNING | 1 |
| TEORI | 3 |
| SELVET | 3 |
| <i>Selvbevissthet</i> | 4 |
| <i>Selvet og sosial interaksjon</i> | 5 |
| <i>Selvpresentering</i> | 5 |
| <i>Selvregulering</i> | 6 |
| SELF-MONITORING..... | 7 |
| <i>Høy self-monitoring</i> | 9 |
| <i>Lav self-monitoring</i> | 11 |
| <i>Self-monitoring som prediktor for forholdet mellom holdning og atferd</i> | 12 |
| <i>Self-monitoring-skalaen</i> | 12 |
| KULTUR..... | 13 |
| <i>Individualisme og kollektivism</i> | 14 |
| Ulike syn på selvet..... | 15 |
| Gruppe versus individ..... | 16 |
| Sosiale relasjoner..... | 17 |
| Konformitet..... | 19 |
| <i>Avhengige og uavhengige selv</i> | 20 |
| <i>Årsaker til kulturelle forskjeller</i> | 22 |
| <i>Intrakulturelle variasjoner</i> | 22 |
| <i>Kritikk av kulturforskning</i> | 24 |
| SELF-MONITORING OG KULTUR..... | 25 |
| METODE | 30 |
| DATAINNSAMLING..... | 30 |
| UTVALG..... | 30 |
| MÅLEINSTRUMENT | 31 |
| ANALYSEMETODER..... | 32 |
| RESULTAT | 33 |

| | |
|---|-----------|
| VARIANSHOMOGENITET..... | 33 |
| KULTUR SOM PREDIKTOR FOR SELF-MONITORING..... | 33 |
| <i>SM_SUM</i> | 33 |
| <i>SM_KAT</i> | 34 |
| DISKUSJON | 36 |
| FORHOLDET MELLOM KULTUR OG SELF-MONITORING..... | 36 |
| INTRAKULTURELL VARIANS I SELF-MONITORING | 42 |
| SELF-MONITORING-SKALAEN..... | 44 |
| STUDIENS METODOLOGISKE BEGRENSNINGER | 45 |
| KONKLUSJON | 47 |
| REFERANSER..... | 48 |
| VEDLEGG: SELF-MONITORING-SKALAEN | 54 |

Tabeller

| | |
|----------------|----|
| Tabell 1 | 30 |
| Tabell 2 | 34 |
| Tabell 3 | 34 |

Innledning

Vi mennesker forsøker ofte å kontrollere inntrykket vi gir av oss selv til andre. William James skrev at ”et menneske har så mange sosiale selv som det er individer som anerkjenner han og har et bilde av han i tankene” (1999, s. 70, forfatters oversettelse). Dette ikoniske sitatet illustrerer hvordan sosiale situasjoner kan være med på å forme atferd. Det kan være mange årsaker til at man velger å kontrollere andres inntrykk av seg selv. Noen ganger har vi et ønske om å imponere, virke truende eller tilfredsstillende andres forventninger, andre ganger ønsker vi å fremstå som hjelpeløse for å få andres sympati eller bistand. I noen tilfeller jobber vi hardt med å fremstille oss selv så perfekt som mulig slik at atferden vi har til enhver tid oppleves av andre som korrekt. Men mens noen aktivt tilpasser sin egen atferd til konteksten, er det andre som ikke deltar i denne type atferdsregulering. De ønsker å fremstå for andre mest mulig likt slik de oppfatter seg selv.

Mark Snyder (1974, 1979, 1987) mener at denne ulikheten kommer av et personlighetstrekk han kaller self-monitoring. Self-monitoring handler kort fortalt om at mennesker i ulik grad overvåker og endrer atferden sin til å passe inn i ulike sosiale situasjoner. Noen mennesker gjør dette i stor grad, andre i mindre grad. Self-monitoring omfatter både i hvilken grad man har evner til å utføre denne typen selvregulerende atferd, og også i hvor stor grad man ønsker å gjøre dette. Noen mennesker har et vedvarende behov for å tilpasse sin egen atferd til de ulike situasjonene de befinner seg i. Disse personene observerer omgivelsene sine og andres atferd, og tilpasser seg selv og sitt handlingsmønster i samsvar med dette. De bruker informasjonen rundt seg som en mal på korrekt atferd. Mennesker med en slik strategi har en høy grad av self-monitoring. Personer med en lav grad av self-monitoring karakteriseres av et ønske om at atferden skal speile deres indre verdier og holdninger. Deres handlinger blir i mindre grad påvirket av omgivelsene. For disse menneskene er det viktigere å være tro mot seg selv og sine overbevisninger enn å underkaste seg samfunnets normer om hva som ansees som sosialt korrekt atferd.

Denne studien vil se nærmere på begrepet self-monitoring i lys av kulturelle forskjeller. Hofstede (1980) sier at verdens fremtid er avhengig av at mennesker som tenker på ulike måter er i stand til å jobbe sammen. For å klare å samhandle på tvers av kulturer er det essensielt å forstå hvordan kulturelle forskjeller kan produsere ulike måter å tenke og handle på. Det fins lite tidligere forskning på forholdet mellom self-monitoring og kultur. I denne studien vil forskjeller mellom Norge og Kina bli utforsket. Kina og Norge plasserer seg på ulike ender av skalaen for individualisme (Geert Hofstede, Hofstede, & Minkov, 1991), og

det er derfor interessant å se om vi kan finne forskjeller i hvordan nordmenn og kinesere praktiserer self-monitoring. Studien er en del av et samarbeidsprosjekt mellom Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Hangzhou Normal University i Kina.

Jeg vil nå presentere teori og tidligere forskning på self-monitoring og kultur. Aller først vil en rekke ulike begreper som omhandler selvet bli forklart. For å kunne oppnå en god forståelse av self-monitoring er det en forutsetning at man har kunnskap om ulike konsepter av selvet, både på interpersonlig og intrapersonlig nivå. Derfor vil begrep som selvet, selvbevissthet, selvpresentering og selvregulering bli forklart før teorien om self-monitoring blir introdusert. Etterpå vil kulturbegrepet bli forklart nærmere, før forholdet mellom self-monitoring og kultur vil bli belyst. Så blir studiens metode og resultater presentert, og til sist blir funnene diskutert opp mot teori og tidligere forskning.

Teori

Selvet

I sitt klassiske verk om selvet skiller William James (1999) mellom det materielle, det sosiale og det spirituelle selvet. På det mest grunnleggende nivå kan man si at selvet er lik kroppen. I den vestlige verden er begrepet om selvet utvidet til å ikke bare inkludere, men faktisk å legge hovedfokus på psykologiske faktorer som tanker, følelser og holdninger. I andre kulturer er det mindre fokus på indre attributter. I denne forståelsen er selvet sett på som en stor, skjult enhet som ikke kan sees eller forstås med mindre du selv velger å vise den frem til andre. Det kan til og med være så komplekst at det kan være vanskelig å forstå sitt eget selv (Baumeister, 1999).

Selvkonsept og identitet gir svar på spørsmålene ”hvem er jeg, hvor hører jeg hjemme og hvordan passer jeg inn?” (Oyserman, 2004). I vårt samfunn er selvkonseptet antatt å være unikt for hvert enkelt individ, ulikt fra alle andres selv, og privat, det vil si fullt kjent kun for en selv (Fiske, Kitayama, Markus, & Nisbett, 1998). Selvet er aktivt, enten på bevisst eller ubevisst plan, i alle aspekter av atferd, som oppmerksomhet, persepsjon, kognisjon, emosjoner, motivasjon, relasjoner og gruppeprosesser (Markus & Kitayama, 2010; Triandis, 1989). Noen elementer av selvet er universelle, andre elementer er kulturspesifikke (Triandis, 1989).

Under middelalderen i Europa var ikke selvet et interessant fenomen, og det var heller ikke sett på som spesielt vanskelig å forstå på grunn av det de mente var tydelige manifestasjoner og handlinger. Synet på selvet ble mer kompleks da man i moderne tid begynte å tenke på selvet som internt og skjult (Baumeister, 1999).

Baumeister (1999) skiller mellom det private, offentlige og det kollektive selvet. Det private selvet er kognisjoner som inneholder personlighetstrekk, tilstander og atferd om en selv (”jeg er introvert”). Det offentlige selvet er kognisjoner som omhandler andres generaliserte syn på en selv (”mennesker tror jeg er introvert”). Det kollektive selvet er kognisjoner om et syn på selvet som finnes i et kollektiv som familie, kolleger, stamme, vitenskapelig gruppe (”familien min tror jeg er introvert,”) (Triandis, 1989). Triandis sier at mennesker i ulike kulturer varierer i forhold til hvor stor grad av de ulike typene de bruker, og at dette har konsekvenser for sosial atferd. De sosiale rammene bestemmer hvilke av de tre typene av selvet som er mest prominent og kompleks. I kulturer hvor selv-aktualisering er i fokus vil det private selvet være det mest komplekse. I kulturer hvor det andre tror om det er

særlig viktig vil det offentlige selvet være det fremtredende. Og i kulturer hvor spesifikke grupperelasjoner er det essensielle vil det kollektive selvet være i fokus. Når en person har få inngrupper er det større sannsynlighet for at man samler det kollektive selvet, fordi man er mer avhengig av inngruppen. Har man mange inngrupper kan man samle det private selvet og handle ut ifra personlig overbevisning.

Fra et interpersonlig perspektiv ser vi også ulikheter i kompleksiteten av det private og kollektive selvet. Hos personer som vektlegger hva andre synes og tror om ens atferd vil det kollektive selvet være mer kompleks, mens hos personer som har fokus på å være seg selv vil det private selvet være mer kompleks (Triandis, 1989).

Selvbevissthet.

Selvbevissthet er et annet begrep som er nyttig å forstå når vi senere skal diskutere self-monitoring, fordi grad av selvbevissthet er avgjørende for både kognisjon og atferd. Det er betydelige individuelle forskjeller i selvbevissthet (Fenigstein, Scheier, & Buss, 1975). Noen mennesker vil konstant analysere egne tanker, følelser og handlinger og hvordan disse forstås av andre enn seg selv, mens andre ikke er i stand til å forstå hvordan de oppfattes av andre. Selvbevissthet skjer på privat og offentlig plan.

Baumeister (1999) beskriver tre ulike nivå av bevissthet i forhold til selvet som han mener er universelle, altså at de oppleves av mennesker over hele verden. Det første nivået er den refleksive bevisstheten, som enkelt og greit innebærer at mennesker er selvbevisst. Selvet er ikke direkte kjent, men observert gjennom atferd og sosiale settinger. Den refleksive bevisstheten er nødvendig, uten den hadde selvet som konsept vært meningsløst. Det andre nivået handler om at mennesker er interpersonlige vesen. En av de viktigste oppgavene til selvet er relasjonell, det gjør oss i stand til å være en del av grupper og ha meningsfulle relasjoner til andre. Selvet er ikke skapt i sosial isolasjon, men snarere i samspill med omgivelsene. Noe av det første et barn lærer om seg selv er hvordan han eller hun er relatert til andre, for eksempel å være medlem av en bestemt familie, samt hvordan dets trekk er annerledes fra andres (for eksempel i forhold til kjønn). Det interpersonlige studiet av selvet innebærer også flere aspekter, som hvordan mennesker kommuniserer bilder av seg selv (altså selvpresentasjon, som vil bli forklart i detalj senere i teoridelen) og endrer atferd når de blir observert av andre. Dette aspektet inkluderer også studier om hvordan interpersonlig atferd endrer persepsjon, og hvordan synet på selvet former interaksjoner og relasjoner. Til sist så har selvet også en utøvende funksjon. Kognitiv kontroll gjør selvet i stand til å ta valg, initiere handling og ta kontroll over seg selv. Uten denne evnen ville selvet vært ute av stand til å

gjøre noe. I hverdagen opplever vi kognitiv kontroll når vi for eksempel tar valg, tvinger oss selv til å gjøre noe eller hemmer en impulshandling.

Selvet og sosial interaksjon.

Som vi har sett på påvirker selvet sosial interaksjon. Men forholdet er toveis, selvet blir også påvirket av sosial interaksjon. Menneskers syn på seg selv former hvordan de ser på og relaterer seg til andre (Baumeister, 1999).

Kontekst er viktig for atferd. Ifølge Matsumoto (2007) er det tre komponenter i konteksten som er avgjørende for hva slags type atferd man velger. For det første har det betydning hvor stor grad man føler at andre ser på og vurderer det man gjør, for det andre grad av usikkerhet med tanke på andres tanker, følelser og atferd, og til sist engstelse ovenfor situasjoner og personer på grunn av denne usikkerheten. I situasjoner hvor man har en sterk opplevelse av at andre vurderer ens atferd og at disse vurderingene har konsekvenser for seg selv og andre og dette føler til opplevd usikkerhet og engstelse, vil dette føre til at man regulerer atferden sin i større grad.

Man samler informasjon som er relevant for selvet hyppigere og hurtigere enn informasjon som ikke er relevant (Triandis, 1989). Også dette har betydning for sosial atferd. Triandis kobler sampling opp mot self-monitoring ved at mennesker med høy grad av self-monitoring samler sosiale situasjoner mens de med lav self-monitoring i større grad samler selvet.

Selvpresentering.

Selvpresentering er prosessen hvor sosial atferd brukes for å formidle informasjon om eller et bilde av seg selv til andre (Baumeister, 1982). Selvpresentering kan være bevisst og ubevisst (Kassin, Fein, & Markus, 2011). Selvpresentasjon kan føre til at man internaliserer de holdningene og den atferden man presenter ovenfor andre, selv om den opprinnelig ikke var en del av det indre følelseslivet (Schlenker & Pontari, 2000). Motiver for selvpresentasjon kan deles i to kategorier, strategisk og ekspressiv (Baumeister, 1999).

Strategisk selvpresentering handler om å manipulere publikum, ofte med underliggende baktanker. Dette gjør man av ulike årsaker. Det kan være for å overbevise andre om at man er kompetent, for å få andre til å like seg, for å få andre til å se på deg som en trussel, for å få andre til å se på deg som et moralsk anstendig menneske eller for å få andre til å se på deg som hjelpeløs og synes synd på deg. I disse tilfellene er selvpresentasjon ledet av publikums tro og standarder, og mennesker forsøker å sikre seg selv en form for gode ved å danne et optimalt inntrykk av seg selv (Baumeister, 1999; Jones & Pittman, 1982).

Ekspressive motiver for selvpresentering handler om at man skaper ønskede identiteter for selvet. Baumeister (1999) har sammenfattet dette med å si at mens strategisk selvpresentering handler om å tilfredsstille publikum, er fokus ved ekspressiv selvpresentering i større grad sine egne standarder og verdier. Noen mennesker har iblant et behov for å vise at de ikke er det andre ønsker eller forventer, at de nekter å bli med på det andre vil at de skal gjøre og at deres holdninger og verdier er annerledes fra andres. Dette reflekterer at identitet krever sosial validering. Et viktig steg i å påberope seg en ønsket identitet er å ha denne bekreftet av andre. Men, generelt sett ønsker mennesker å skape positive inntrykk. Selvpresentering handler derfor som regel om å danne positive inntrykk.

Selvregulering.

Selvpresentering refererer til vårt ønske om å presentere et ønsket bilde både til et eksternt publikum (andre mennesker) og internt publikum (oss selv). (...) For noen mennesker er bevisst selvpresentering en måte å leve på. De overvåker atferden sin konstant, og legger merke til hvordan andre reagerer, og justerer så sin sosiale fremtreden for å oppnå en ønsket effekt. (Myers, 2008, s. 71, forfatters oversettelse)

Et begrep som er sterkt knyttet til selvpresentering er derfor selvregulering. Mennesker har, i ulik grad, evnen til selvregulering, altså evnen til å overvåke og endre det selvet man viser til andre. Man kan motstå impulser og motivasjoner, gjøre ting man egentlig ikke vil, og endre atferd (Baumeister, 1999). Selvregulering er nært relatert til self-monitoring, fordi en av komponentene til self-monitoring er i hvor stor grad man har evne til å regulere egen atferd.

Impression management er en retning innen psykologien som sier at mennesker presenterer ulike versjoner av selvet til forskjellige mennesker. Den går ut på at mennesker må være i stand til å kontrollere hvordan de presenterer seg selv ovenfor andre slik at de skaper et fordelaktig bilde av seg selv (Snyder, 1987). Noen mener at impression management og selvpresentering er to konsepter som beskriver det samme (Buss & Briggs, 1984; Leary & Kowalski, 1990), mens andre mener at de beskriver forskjellige fenomen. Schlenker og Pontari (2000) definerer impression management som målrettet aktivitet for å kontrollere informasjon om mennesker, ideer eller hendelser til et publikum, og mener at impression management skiller seg fra selvpresentering ved at sistnevnte kun handler om informasjonen man sender ut om seg selv, mens impression management også omhandler informasjon man sender ut om andre mennesker, ideer, organisasjoner og hendelser. Deres utgangspunkt er at mennesker alltid forsøker å oppnå små og store mål, og tenker og handler på måter som kan

oppfylle disse målene. Strategier for selvpresentering er imidlertid ikke hovedfokus i all sosial interaksjon. Noen ganger kan selvpresentering foregå i bakgrunnen, men Schlenker og Pontari mener at en viss form for selvpresentering, enten aktivt eller passivt, og i større eller mindre grad, vil alltid være tilstede. Samtidig mener andre at ikke alle mennesker har motivasjon eller evne til å kontrollere hvordan de presenterer seg selv (Buss & Briggs, 1984).

Selv om studien av det sosiale selvet startet med William James allerede på slutten av 1800-tallet fikk feltet en oppsving da Erving Goffman i 1959 ga ut sitt nå klassiske verk hvor han sammenlignet sosial interaksjon med en sceneopptreden (Buss & Briggs, 1984). Goffman (1959) mener at mennesker er motivert til å kontrollere de inntrykkene andre får av dem, og livet på scenen brukes som metafor for å beskrive hvordan mennesker fremstiller selvet. Han sammenligner sosiale situasjoner med en sceneopptreden hvor mennesker er skuespillere som fremfører replikker. Replikkene endres fra en situasjon til den neste. Som skuespilleren på scenen må mennesker i hverdagen ha en ide om hvordan andre vil tolke handlingene deres. De må ha en bevissthet rundt hvordan de ønsker å fremstå, og ta i bruk ulike strategier for å oppnå dette bildet (Buss & Briggs, 1984). Vi tilpasser opptredenen vår til publikum, slik at vi for eksempel har en annen rolle når vi spiller for venner enn vi har når vi spiller for familie. Vi er oppmerksomme på hint i sosiale settinger og personer rundt oss og tilpasser atferden i henhold til disse, slik at atferden vår speiler de opplevde sosiale forventningene. Setting og rekvisita er også viktig, og vil variere ut ifra type publikum. Noen ganger er opptredenen man gir oppriktig, altså man tror på den selv. Andre ganger er man mer kynisk og fremfører noe som egentlig ikke reflekterer indre tanker og holdninger. Bak scenen kan man droppe spillet og være seg selv. Goffman mener at et av motivene for strategier for å påvirke menneskers bilde av en selv er ønsket om sosial aksept og ønske om å kontrollere utfallet av interaksjonen. Samtidig må man ha en bevissthet på hvordan andre forstår ens egen atferd og evne til å opprettholde "face" (Snyder, 1974).

Holdninger predikerer altså ikke nødvendigvis atferd, men at forholdet mellom de to blir moderert av mellomliggende variabler. En av disse mellomliggende variablene er self-monitoring (Ajzen, Timko, & White, 1982). Individuelle forskjeller i grad av self-monitoring kan være avgjørende for om holdning er en god prediktor for atferd eller ikke.

Self-monitoring

Teorien om self-monitoring ble utviklet av Mark Snyder (1974, 1979, 1987), inspirert av Goffmans metafor om livet som en scene. Self-monitoring handler om hvilke atferdsmessige valg mennesker tar i ulike sosiale settinger. I følge self-monitoring tar disse

valgene for det første utgangspunkt i informasjon om hva slags type atferd som er sosialt sømmelig, og for det andre informasjon om sine egne, indre disposisjoner. Ulike mennesker legger ulikt fokus på de to informasjonskildene og har dermed varierende grad av self-monitoring (Gangestad & Snyder, 2000; Snyder & Gangestad, 1982).

Self-monitoring skiller seg fra Goffmans teori om livet som en scene fordi man i self-monitoring tar høyde for at det er individuelle forskjeller i hvor stor grad man tilpasser atferden i samsvar med omgivelsene. Goffmans teori tok ikke hensyn til denne individuelle variasjonen (Briggs, Cheek & Buss, 1980). Buss og Briggs (1984) mener at en modell for kontroll og regulering av atferd må vektlegge individuelle aspekter av sosial atferd, fordi mennesker kan handle ut ifra emosjoner og impulser, og dette aspektet blir oversett når man sammenligner sosial atferd med en scene.

Snyder (1974) forklarer at mennesker med høy grad av self-monitoring vil vise varierende atferd i ulike situasjoner fordi de er opptatt av at atferden i enhver situasjon skal være sosialt passende i forhold til konteksten. Personer med lav self-monitoring har en mer konsistent og predikerende atferd fordi deres handlingsmønster stammer fra indre disposisjoner.

I self-monitoring skiller man mellom det offentlige og det private selvet (Snyder, 1987). En persons ytringer og atferd danner det offentlige selvet, og dette er ikke nødvendigvis det samme som det private, indre selvet. Alle mennesker ønsker til en viss grad å kontrollere inntrykkene de gir andre av seg selv, men hos noen mennesker er dette behovet for ekspressiv kontroll større. Disse menneskene ønsker å skape et bilde av seg selv som er mest mulig "riktig" i henhold til situasjonen de står i og i forhold til menneskene som er rundt dem, og de justerer konstant det offentlige selvet slik at det i enhver situasjon skal være mest mulig korrekt. Selv om de fleste liker å tenke at vi har kun et selv oppfører noen seg som om de har flere, som antydnet i sitatet fra William James nevnt i innledningen om at individer har like mange sosiale selv som det er mennesker som anerkjenner vedkommende. For disse personene kan det være store sprik mellom det offentlige og det private selvet.

Innen self-monitoring betyr begrepet monitoring at man observerer, kontrollerer og regulerer. Men self-monitoring handler ikke bare om hvordan man fremstiller seg selv ovenfor andre, det handler også om de indre tankene man har som skaper selvet (Snyder, 1987).

Self-monitoring er bygd opp av fem komponenter (Snyder, 1974). De fem komponentene er hvor opptatt man er av sømmeligheten av egen selvpresentasjon, hvor bevisst man er på sosial informasjon som hint til sømmelig atferd, evnen man har til å

kontrollere og endre egen selvpresentasjon og atferd, hvorvidt tar i bruk denne evnen, og til sist i hvor stor grad selvpresenteringen er stabil på tvers av situasjoner.

Snyder (1974) beskriver ulike grunner til at man tar i bruk self-monitoring for å regulere atferd. For det første kan self-monitoring være et forsøk på å uttrykke sin faktiske, følelsesmessige tilstand på en overdreven måte. Noen vil også uttrykke følelser som ikke stemmer overens med deres reelle emosjonelle tilstand. I noen tilfeller vil mennesker oppleve følelser som ikke er sømmelig i den sosiale sammenhengen de er i. I slike situasjoner vil noen personer skjule disse følelsene og heller late som de har en annen, mer sosialt korrekt, følelsesmessig tilstand. I andre tilfeller vil man skjule alle følelsesmessige reaksjoner for å fremstå nøytral og upåvirket. Den siste forklaringen på hvorfor man tar i bruk self-monitoring er når man later som man har en følelsesmessig reaksjon selv om man egentlig ikke føler noen spesielt.

Det er store forskjeller både i evne til og ønske om å overvåke og regulere selvpresentasjon (Snyder, 1974). Politikere og skuespillere er eksempel på to grupper mennesker som i større grad benytter seg av self-monitoring. Empiriske studier gir oss også grunn til å anta at det er en sammenheng mellom grad av self-monitoring og hvor mye kunnskap man har både om seg selv og om andre (Snyder & Cantor, 1980).

Ifølge self-monitoring vil mennesker forsøke å skape et atferdsmønster som er passende i den aktuelle situasjonen. Som tidligere nevnt er det ulike typer informasjon som er viktig, mennesker med stor grad av self-monitoring samler konteksten i større grad enn de som har mindre grad av self-monitoring, som heller velger å samle selvet (Triandis, 1989). Vi vil gå nærmere i detalj på hva som skiller mennesker med høy og lav grad av self-monitoring.

Høy self-monitoring.

I enhver sosial setting er det to typer informasjon som er avgjørende for atferdsmønster: informasjon om situasjon og interpersonlige relasjoner, og informasjon om indre holdninger og andre personlige attributter. De som tilpasser atferden på bakgrunn av situasjonell informasjon er responsive for sosiale og interpersonlige hint. Deres atferd er sannsynligvis veldig forskjellig i ulike situasjoner. Disse har en høy grad av self-monitoring (Snyder, 1987).

Mennesker som har høy grad av self-monitoring observerer andre menneskers selvpresentasjon, og bruker denne informasjonen som retningslinjer for egen atferd (Snyder, 1974; Snyder & Monson, 1975). De er bekymret i forhold til sømmeligheten av sin egen

sosiale atferd og studerer derfor hvordan andre oppfører seg og presenterer seg selv. De bruker denne informasjonen aktivt i til veiledning av egen atferd, sammen med informasjon om egne interne holdninger.

Flere studier har undersøkt egenskaper hos mennesker som scorer høy på self-monitoring, og funnet at disse menneskene er mer konkurransedyktige på arbeidsmarkedet, får flere forfremmelser og oftere har lederstillinger (Day, Schleicher, Unckless, & Hiller, 2002; Kilduff & Day, 1994). En annen studie undersøkte forskjeller i konflikter og fant at mennesker med høy grad av self-monitoring ser ut til å ha flere kommunikasjonsstiler de kan ta i bruk for å kontrollere og håndtere inntrykkene av selvpresentasjons handlinger (Trubisky, Ting-Toomey, & Lin, 1991).

Høy grad av self-monitoring er ikke det samme som ekstraversjon, nevrotisisme, prestasjonsangst eller selvtillit, og heller ikke need for approval, fordi sistnevnte er kjennetegnet av konformitet, noe som ikke nødvendigvis er tilfelle i self-monitoring (Snyder, 1987).

Mennesker med høy grad av self-monitoring tar i bruk impression management som atferdsstrategi. Disse personene vektlegger å gi det de anser som et situasjonskorrekt inntrykk heller enn å vise indre tanker og følelser (Snyder, 1987). De er mennesker som i stor grad kontrollerer bildene de gir andre av seg selv, og tar i bruk hint i sosiale situasjoner for veiledning av egen atferd og selvpresentering. De kan uttrykke følelser som ikke stemmer overens med indre tanker, eller de kan kommunisere faktisk opplevde tanker og følelser på en veldig overdreven måte. Snyder påpeker at det ikke er snakk om mangel på følelser, men heller en evne til å regulere følelsene de viser til andre. De spør seg selv ”hvem vil denne situasjonen at jeg skal være, og hvordan kan jeg være den personen?” (Snyder, 1987, s. 32, forfatters oversettelse).

I et forskningseksperiment ble studenter plassert i diskusjonsgrupper hvor halvparten av gruppene fikk vite at diskusjonen ble filmet og kunne bli vist til andre studenter, mens de andre gruppene skulle ha en lukket diskusjon som ingen andre enn deltakerne kunne se (Snyder & Monson, 1975). I gruppa med lukket diskusjon, altså en privat setting, antar man at konformitet og enighet innad i gruppen vil oppleves som det mest korrekte. I den andre gruppen, hvor deltakerne vet at det de sier kan bli kjent for andre, antar man at det er viktig å være selvstendig og ikke gi etter for sosialt press. Snyder og Monson fant at gruppemedlemmene med høy grad av self-monitoring var følsom ovenfor konteksten til gruppediskusjonen. I betingelsen som fordret konformitet var de konforme, men i betingelsen som fordret selvstendighet var de selvstendige. Gruppemedlemmene som scoret lavt på self-

monitoring ble ikke påvirket av setting i særlig grad. Men det er viktig å være bevisst på at høy grad av self-monitoring er ikke nødvendigvis det samme som konformitet. Studier har ikke kunnet finne sammenheng mellom grad av self-monitoring og konformitet (Snyder, 1987; Snyder & Monson, 1975). De med høy self-monitoring er konforme bare dersom hint i situasjonen tilsier at konformitet er den korrekte atferden.

Lav self-monitoring.

Emosjonell ekspressiv atferd hos andre brukes av de med høy grad av self-monitoring som holdepunkt for å veilede hvilken type atferd som er ”riktig.” Men ikke alle er i stand til eller ønsker dette. Noen innehar ikke denne bevisstheten om sømmeligheten av deres selvpresentasjon, og de har derfor ikke samme forutsetninger for å tilpasse atferden til det andre oppfatter som sosialt akseptabelt. Snyder (1974) poengterer at dette absolutt ikke betyr at denne gruppen mennesker ikke er i stand til å uttrykke seg emosjonelt på samme måte som de som har et høyt nivå av self-monitoring. Forskjellen ligger i at det hos denne gruppen er det indre følelseslivet som kontrollerer selvpresentasjon og atferdsmønster. Mennesker med lav grad av self-monitoring er mindre opptatt av og ikke like flink til å tilpasse bilde av seg selv til omgivelsene sine, men foretrekker at gapet mellom det offentlige og private selvet er så lite som mulig. De er i mindre grad i stand til å kontrollere selvpresentasjonen og er mindre oppmerksom på hint i sosiale situasjoner. Denne gruppens selvpresentering er i større grad styrt av indre holdninger, verdier og disposisjoner, og derfor er deres atferd som oftest et speilbilde av indre tanker. Mens de med høy grad av self-monitoring spør seg selv hvordan de best kan tilpasse seg situasjonen de er i, vil de med lav self-monitoring spørre seg selv ”hvem er jeg, og hvordan kan jeg være meg i denne situasjonen?” (Snyder, 1987, s. 32, forfatters oversettelse).

Mennesker velger å gå inn i sosiale situasjoner som passer med deres sosiale atferdsmønster (Snyder & Gangestad, 1982). Mens mennesker med høy self-monitoring velger situasjoner hvor det er klart hvilken rolle de skal innta, velger mennesker med lav self-monitoring gjerne å gå inn i situasjoner som passer deres indre holdninger. Deet viser seg at denne typen personer som viser atferd som er sterkt knyttet til indre holdninger, er mer konsekvente i atferden sin på tvers av situasjoner og over tid (Snyder, 1987).

De ulike gradene av self-monitoring speiler ulike syn på selvet. Mens personer med høy self-monitoring mener at selvet er et produkt av sosial interaksjon, mener de med lav self-monitoring at selvet er et produkt av indre disposisjoner (Leone & Hawkins, 2006).

Self-monitoring som prediktor for forholdet mellom holdning og atferd.

Studier har undersøkt sammenhengen mellom holdning og atferd og funnet at self-monitoring var avgjørende i tolkning av resultatet (Snyder, 1979; Snyder & Swann, 1976; Snyder & Tanke, 1976). Forholdet mellom holdning og atferd er betydelig sterkere for personer med lav self-monitoring. Mennesker som skårer lavt på self-monitoring har et mer predikerende forhold mellom holdning og atferd (Ajzen et al., 1982).

Som tidligere beskrevet kan høy self-monitoring føre til at avstanden mellom holdning og atferd blir stor, mens lav self-monitoring er forbundet med likhet mellom indre tanker og holdninger og observerbar atferd (Snyder, 1987). En studie av Snyder og Swann (1976) forklarer til to ulike syn på forholdet mellom holdning og atferd; antagelsen om konsistens og antakelsen om inkonsistens. Ifølge det første synspunktet, antagelsen om konsistens, er det en meningsfull sammenheng mellom holdning og atferd. Eventuelle gap mellom disse to skyldes utenforliggende faktorer i måleinstrumentene. Antagelsen om inkonsistens går ut på at mennesket er sensitiv ovenfor situasjonelle endringer og sosialt press, og at atferd derfor ikke alltid følger holdning. Snyder og Swann mener at selv om begge har noe for seg, er ingen av disse to synspunktene fullstendig dekkende for forholdet mellom holdning og atferd. De mener at self-monitoring er en bedre forklaring på disse forskjellene. Mennesker med lav self-monitoring er mindre påvirkelig av situasjonelle hint, og har derfor en større konsistens mellom holdning og atferd, mens mennesker med høy self-monitoring er mer påvirkelig av faktorer i konteksten (Snyder & Tanke, 1976). Snyder (1987) har på bakgrunn av sine studier kommet frem til en sannsynlighetsprosent for et konsekvent forhold mellom holdning og atferd. Han sier at mennesker med lav self-monitoring er 75,5 % konsekvente og 24,5 % inkonsekvente, mens mennesker med høy self-monitoring er 43,8 % konsekvente og 56,2 % inkonsekvente.

Self-monitoring-skalaen.

Self-monitoring-skalaen ble utviklet av Snyder, og den klassifiserer mennesker som enten høy eller lav self-monitoring. Den opprinnelige skalaen består av 25 påstander man skal si seg enig eller uenig i. Påstandene speiler alle aspekter ved self-monitoring, altså sosial sømmelighet, evne til å kontrollere verbal atferd, oppmerksomhet på endring i selvpresentering fra situasjon til situasjon, og man får enten ett eller ingen poeng per påstand (altså mellom 0 og 25 poeng totalt) (Snyder, 1974, 1987). Profesjonelle skuespillere fikk en betydelig høyere score (18,41 i gjennomsnitt) enn kontrollgruppen (1974).

Briggs og hans kolleger (Briggs, Cheek, & Buss, 1980) gjennomførte en faktoranalyse av den originale self-monitoring-skalaen. Fordi ingen tidligere hadde gjennomført analyser for å finne den interne strukturen til instrumentet ville de undersøke om de tre hovedkomponentene til self-monitoring er separate faktorer og om det eventuelt finnes flere faktorer. De mener at self-monitoring består av tre deler, opptatthet av om atferden er sosialt sømmelig, sensitivitet til hint og selvregulering. Artikkelforfatterne ville finne ut om disse tre komponentene er ulike faktorer i self-monitoring-skalaen. De fant at self-monitoring skalaen gir tre faktorer, som de kaller acting, extraversion og other-directedness, og mener derfor at operasjonaliseringen av self-monitoring ikke er god nok. Lennox og Wolfe (1984) har konstruert en alternativ versjon av self-monitoring-skalaen med 13 spørsmål som måler sensitivitet til andres ekspressive atferd og evne til å modifisere selvpresentering.

En ny og revidert versjon av den originale self-monitoring-skalaen ble konstruert på bakgrunn av denne kritikken (Snyder & Gangestad, 1986). I den nye skalaen har de fjernet de påstandene som ikke var signifikante for operasjonaliseringen, og den nye versjonen inneholder derfor 18 påstander. Den reviderte utgaven har ifølge Snyder og Gangestad økt reliabilitet og intern konsistens (Snyder, 1987; Snyder og Gangestad, 1986).

Andre har prøvd å undersøke hvilken av de tre instrumentene som best måler self-monitoring. En studie viste at Lennox og Wolfes reviderte versjon var mer reliabel enn både den originale og reviderte skalaen til Snyder (Day et al., 2002), mens andre har funnet at den reviderte versjonen av self-monitoring-skalaen var et bedre mål enn både den originale fra Snyder og den nye fra Lennox og Wolfe (Gudykunst, Yang og Nishida, 1987). Self-monitoring-skalaen har ifølge Snyder og Gangestad (1986) en intern konsistens på .70, mens Gudykunst og kolleger (1987) har målt Cronbachs alpha til å være .66.

Kultur

I studier av selvet er det avgjørende å ta hensyn til kultur, fordi kulturtilhørighet setter rammene for tanker, holdninger og atferd (Triandis, 1989). Kultur kan defineres som ”den kollektive programmeringen av sinnet som skiller en gruppe eller kategori fra en annen (G. Hofstede & McCrae, 2004, s. 58, forfatters oversettelse). En annen måte å definere kultur er å se på det som ”ett sett av materielle og symbolske konsepter, som verden, miljø, kontekst, kulturelle system, sosiale system, sosiale strukturer, institusjoner, skikker, politikk, mening, normer og verdier, som gir form og veiledning til atferd (Markus & Kitayama, 2010, s. 422, forfatters oversettelse). Andre legger vekt på at elementene i en kultur er antagelser, normer,

verdier og vaner som er delt av kulturens medlemmer, men som ikke er eksplisitt uttalt (Triandis, 2001). Kultur er ikke direkte observerbar, men kommer til syne gjennom atferd (G. Hofstede & McCrae, 2004). Psykologiske prosesser er ikke nødvendigvis de samme i ulike kulturer. Alle mennesker er født med forutsetninger for å klare seg i enhver kultur, men at vi tilegner oss kunnskap og atferd tilpasset den kulturen vi vokser opp i. Atferd og kognisjon er på denne måten koordinert med de sosiale omgivelsene (Fiske et al., 1998).

En viktig del av kultur og kulturforskjeller er usagte antagelser. Disse er så selvsagte for kulturens medlemmer at de ikke legger merke til dem, og de antar ofte at alle deler disse antagelsene, helt til de møter mennesker fra andre kulturer som har andre antagelser (Triandis, 1995).

Individualisme og kollektivism.

Jeg vil nå forklare begrepene individualisme og kollektivism, som er den mest kjente og vanlige måten å klassifisere kulturer.

Begrepene individualisme og kollektivism ble først brukt i det 18. og 19. århundre av engelske politiske filosofer. Individualisme betydde på denne tiden frihet til individet, i kontrast til autoritærisme hvor individets frihet ikke eksisterte og man måtte underkaste seg kongen eller en annen maktperson. Termen kollektivism oppsto under den amerikanske revolusjonen som en reaksjon på det individualistiske tankesettet som dominerte der. Jean-Jaques Rousseau mente at individet er fritt bare hvis det underkaster seg til det generelle samfunnets ønske. Selv om begrepene først ble tatt i bruk på 1700-1800-tallet, var tankegangen tilstede allerede hos de greske og kinesiske filosofene fem århundrer f.Kr (Triandis, 1995).

En klassisk studie innen kulturpsykologi er Hofstedes undersøkelse av ansatte i bedriften IBM i 40 ulike land. Studien fant signifikante forskjeller i hvordan kultur former atferd og verdier og har hatt stor betydning for senere forskning på kulturelle forskjeller (G. Hofstede, 1980; G. Hofstede & McCrae, 2004). Faktoranalyser ga fire ulike dimensjoner hvor kulturer er forskjellige: maktdistanse, usikkerhetsunngåelse, individualisme og maskulinitet. Maktdistanse handler om i hvor stor grad man godtar en ujevn maktfordeling, i alt fra organisasjoner til familierelasjoner. Dette henger sammen med hvordan barn blir oppdratt til å være lydige eller ta initiativ. Usikkerhetsunngåelse handler om toleranse for ambiguitet i samfunnet, om man blir usikker eller ikke i situasjoner som er ukjente og overraskende. Kulturer med høy grad av usikkerhetsunngåelse forsøker å hindre at slike situasjoner oppstår. Medlemmer i et slikt samfunn er motivert av en indre nervøsitet. Individualisme handler om i

hvilken grad mennesker er integrert i større grupper. I kollektivistiske kulturer er mennesker knyttet sammen i sterke grupper, mens i individualistiske kulturer er båndene løsere. Den siste dimensjonen, maskulinitet, omhandler fordelingen av emosjonelle roller mellom kjønnene. I feminine kulturer er både menn og kvinner beskjedne og kjærlige/omsorgsfulle mens i maskuline kulturer er begge kjønnene mer bestemte og konkurransebetont, men mennene i enda større grad enn kvinnene. OBS: en femte faktor: long-term orientation.

Brasil, India, Russland og østasiatiske land som Japan, Kina og Sør-Korea er eksempel på kollektivistiske kulturer. Frankrike, England, USA, Norge og Tyskland er eksempel på individualistiske kulturer (Fiske et al., 1998; G. Hofstede, 1980; Triandis, 1995).

Begrepene individualisme og kollektivism er brukt over hele verden, men har ulik betydning (Triandis, 1995). Det er vanskelig å måle slike begreper fordi...? Kulturer er konstant i forandring (Triandis, 1989).

Jeg vil nå se nærmere på ulike områder hvor mennesker i individualistiske og kollektivistiske kulturer er forskjellige.

Ulike syn på selvet.

Som tidligere nevnt er det uavhengige, selvstyrte og komplekse selvet relativt ungt, i og med at dette synet på selvet ble utviklet i den vestlige verden de siste århundrene (Baumeister, 1999). Samfunnet forandret seg på denne tiden, og dette førte til utvikling av en ny og moderne definisjon av selvet. Dette synet på selvet er imidlertid ikke dominerende i hele verden. Ulike kulturer har forskjellige syn på selvet (Kashima et al., 1995; Kitayama, Markus, Matsumoto, & Norasakkunkit, 1997; Triandis, 1989; Triandis, Bontempo, Villareal, Asai, & Lucca, 1988).

Twenty Statement Test (TST) har vært den mest brukte måten for å måle kulturforskjeller i selvkonsept (Triandis, 1989; Watkins et al., 1998). Den måler holdninger til selvet ved at man svarer på spørsmålet "hvem er jeg?" tjue ganger (Kuhn & McPartland, 1954). Kuhn og McPartland sier at selvet er vanskelig å definere, og har blitt sammenlignet med blant annet som et bilde, et konsept, en følelse, en internalisering og et selv som ser på seg selv. Testen viser ofte at øst-asiaters svar i større grad er bundet til kontekst og er atferdsrelatert (Kanagawa, Cross, & Markus, 2001).

Kulturforskjeller gjør altså at man kan ha ulike oppfatninger av hva selvet er. I kollektivistiske kulturer ser man selvet i lys av kontekst og relasjoner til andre, og ikke som et sett konstante personlige karakteristikk, mens i individualistiske kulturer er selvet stabilt gjennom situasjoner og tid (Kanagawa et al., 2001; Markus & Kitayama, 1991). I vesten

legger man også mer vekt på personlighetstrekk for å forstå både seg selv og andre (Heine & Buchtel, 2009). Det å overse situasjonelle faktorer når man skal forklare andres atferd kalles også den fundamentale attribusjonsfeil, fordi man attribuerer atferden til personlighetstrekk (Myers, 2008).

Mange asiatiske kulturer understreker ikke den eksplisitte separasjonen av hver person. Å opprettholde, eller til og med øke, den positive evalueringen av selvet som er separat fra den sosiale konteksten er ikke hovedfokus for denne gruppen mennesker. Selv om asiater noen ganger tenker på personlighet på måter som kan være lik måten vestlige gjør, er det også funn som tyder på at de noen ganger ikke forklarer atferd ut ifra personlighetstrekk i tilfeller hvor amerikanere gjør det. Sammenlignet med amerikanere har asiatiske større forståelse for situasjonens relevans, og deres større oppmerksomhet mot det sosiale feltet fører sannsynligvis til mer vekt på situasjonsbaserte forklaringer og mindre vekt på disposisjoner (Fiske et al., 1998).

For at mennesker i kollektivistiske kulturer skal få god selvfølelse må de oppleve at deres holdninger, verdier og væremåte er akseptert av andre (Kim & Markus, 1999; Markus & Kitayama, 1994).

Gruppe versus individ.

Et av de mest markante kulturelle skillene omhandler ønske om likhet versus ønske om særegenhet (Fiske et al., 1998). I den vestlige verden, for eksempel, har mange et behov for å skille seg ut fra mengden, mens i flere andre steder i verden er det snarere likhet til gruppen som blir sett på som positivt.

I kollektivistiske samfunn er gruppens velferd det overordnede målet, og forpliktelser til gruppen er viktige. Konformitet er ikke nødvendigvis en negativ atferd, i noen tilfeller kan det til og med være verdsatt, fordi det innebærer at man er i stand til å se andres ønsker og behov og at man evner å sette disse foran sine egne. Å ikke beherske dette blir sett på som umodent. Man gjør gjerne ting som man egentlig ikke liker eller har lyst til dersom det er knyttet forventninger til at man skal gjøre det (Kim & Markus, 1999; Markus & Kitayama, 1994; Triandis, 1989). Tilhørighet til et kollektiv, som familie, kolleger, venner, landsmenn eller en annen gruppe, er viktig. Normer er delt av alle medlemmene i gruppen, og disse går foran personlige behov. Ofte får man også glede av å gjøre det som gagnar gruppen, det er ikke bare en plikt man må følge uten å ville det. Selvet skapes gjennom det kollektivet de er en del av (Triandis, 1995).

I kollektivism ser man selvet i relasjon til andre, og det er viktig å ha evne til empati, ha en følelse av tilhørighet, og å vise lojalitet, respekt og høflighet ovenfor andre. Mens det i individualistiske kulturer er fokus på hvordan man uttrykker selvet, er man her mer opptatt av sosiale relasjoner, normer og gruppesolidaritet. Det er en delt forventning om at man tilpasser seg selv og sin atferd til de rundt seg. God selvfølelse skapes gjennom en harmonisk deltakelse i sosiale relasjoner (Fiske et al., 1998).

Individualistiske samfunn vektlegger mangfold, selvuttrykkelse og individets rettigheter. Konformitet blir i USA, en individualistisk kultur, sett ned på fordi det antyder at man ikke er i stand til å stå for det man tror på. Å uttrykke personlige meninger og preferanser er viktig, man skal være tro mot egne holdninger og verdier og ta selvstendige valg (Kim & Markus, 1999; Markus & Kitayama, 1994; Triandis, 1989). I individualistiske kulturer er man, i motsetning til i kollektivistiske kulturer, ikke så sterkt knyttet sammen. Man følger helst sine egne overbevisninger heller enn å tilpasse seg normer delt av gruppen. De handler ut i fra gruppens beste bare hvis det er til deres egen fordel. Det er også en felles forståelse for at man ikke blander seg inn i andres saker. Selvet skapes ut ifra individuelle egenskaper, ikke gjennom gruppetilhørighet (Triandis, 1995).

Innen individualisme tenker man at menneskets følelser, holdninger og personlighetstrekk er indre attributter som er situasjonsuavhengige. Disse attributtene er unike for hver enkelt person. Mennesket er helhetlig, stabil og selvstendig. Atferd reguleres av preferanser, motiver, mål, holdninger, tro og evner. Mennesket er personlig ansvarlig for egen måloppnåelse, og har mulighet til å utøve kontroll over denne. Interpersonlige forhold og gruppepress er forstyrrende for personlige behov og måloppnåelse. Det overordnede målet er god selvfølelse (Fiske et al., 1998).

Face er viktig både i individualistiske og kollektivistiske kulturer. Forskjellen ligger i at i kollektivistiske kulturer er man også opptatt av å at medlemmene i inngruppa si ikke skal tape ansikt, men i individualistiske kulturer er man mest opptatt av sitt eget rykte (Triandis, 1995).

Sosiale relasjoner.

I kollektivistiske kulturer er man altså hovedsakelig relasjonelle mennesker. Deltakelsen i sosiale relasjoner og normer er det som skaper status som et fullverdig samfunnsmedlem. I denne typen kultur er selvstendige og påståelige mennesker sett på som umodne og ukultiverte. Man skal være våken for andres perspektiv og ha evne til å tilpasse

seg de ulike sosiale kravene hver situasjon har. Relasjoner og sosiale forpliktelser er sett på som mer verdifulle enn enkeltindividets behov (Fiske et al., 1998).

Kollektivister har færre antall inngrupper, men har et tettere forhold til dem. De har altså få, men nære relasjoner. Individualister har mange færre nære relasjoner. De har flere inngrupper, men inngruppene er mindre stabile enn i kollektivistiske kulturer, det vil si at det er uproblematisk å gå inn en ny gruppe eller å forlate en gruppe (Triandis, 1995; Triandis et al., 1988).

Inngruppe i kollektivistiske kulturer defineres gjerne ut ifra at man har felles skjebne (Triandis, Mccusker, & Hui, 1990). Man har inn- og utgrupper i individualistiske kulturer også, men her er skillene ikke så klare og stabile, og atferden mot de to gruppene er ikke så forskjellig som hos kollektivister. I kollektivistiske kulturer blir atferd i stor grad styrt av normer, i individualistiske kulturer blir atferd styrt av holdninger. Det er et stort fokus på harmoni og å unngå å tape ansikt i kollektivistiske kulturer. Man skal helst være enig, og uoverensstemmelser innad i gruppen skal skjules for utgruppen. Mens man i kollektivistiske kulturer ofte forsøker å dekke over konflikter, vil man i individualistiske heller ha konflikter ut i det åpne (Triandis et al., 1988).

I kollektivistiske kulturer er de vertikale relasjonene viktigst, altså opp- og nedadgående relasjoner definert ut ifra sosial status, og det er veldig vanlig med ujevn maktfordeling i sosiale relasjoner. I individualistiske er horisontale relasjoner, altså relasjoner med mennesker med lik sosial status, viktigere, fordi det er mer fokus på lik maktfordeling (Triandis et al., 1988).

Kollektivister endrer atferd i takt med omgivelsene i større grad enn individualister (Triandis, 1995). Dette fenomenet blir enda tydeligere når vi studerer forskjellen mellom atferd mot medlemmer av inngruppe kontra utgruppe. Kollektivister kommuniserer med fremmede mindre enn individualister og har færre daglige interaksjoner (Wheeler, Reis, & Bond, 1989). I sin studie fant Wheeler og kollegene at interaksjoner som oftest skjer i gruppesammenheng for kinesere.

Kulturell tilhørighet har stor betydning for opprettelse av nye interpersonlige relasjoner (Triandis, 1995). I kollektivistiske kulturer skaper og opprettholder man ofte relasjoner til andre selv om det ikke gir noen fordeler, mens i individualistiske kulturer vil man i større grad veie fordeler og ulemper opp mot hverandre før man eventuelt velger å opprettholde relasjonen.

I kollektivistiske kulturer er det viktig å ha en atferd som viser at man er bevisst på små forskjeller i ulike situasjoner og krav til disse situasjonene. Mennesker burde opprettholde harmoni ved å unngå å uttrykke uoverensstemmelser (Fiske et al., 1998).

Kinesere er fra barndommen av opplært til å sette andre, da i hovedsak familiemedlemmer, før seg selv (Bond, 1991). Kinesere vil ofte føye seg etter andres ønsker, og det er stort fokus på respekt for autoriteter. Kinesere beskriver seg selv ut ifra relasjoner til andre. Kinesere er mindre utadvendt og mer sjenert og usikker i sosiale situasjoner enn vestlige. Forfatteren mener at dette er fordi de har veldig sterke bånd til sin indre krets (familie), men er nærmest uinteresserte i og forsøker å unngå andre mennesker.

Europeisk-Amerikanske mødre understreket å bygge barns selvfølelse og lære dem å være selvstendig som et viktig mål i barneoppdragelsen (Fiske et al., 1998). Kinesiske mødre vektlegger kontroll i større grad (Chao, 1994). Japanske mødre vil stort sett ikke spørre ikke barnet hva det foretrekker, men forsøker heller selv å finne ut hva som er det beste valget (Fiske et al.).

I Kina er det ikke uvanlig å mene at å påføre barnet skam er positivt fordi det hindrer barnet i å falle i unåde, og dermed risikere å miste tilknytning til andre (Fiske et al., 1998).

Konformitet.

I amerikansk barneoppdragelse er et viktig mantra å lære barna å handle ut i fra egen tro og overbevisning og ikke følge andre bare for å være en del av flokken. Gjør man ikke det står man i fare for at atferden vil oppleves av andre som inkonsekvent og falsk, og det blir sett ned på. Selvet skal være stabilt og helhetlig, ikke avhengig av kontekst. Mens det å endre standpunkt fra en situasjon til den neste i kollektivistiske kulturer oppfattes som positivt, fordi det viser at man har forståelse for subtile forskjeller i ulike situasjoner, vil det i amerikansk kultur bli sett på som et svakhetstegn, fordi det tolkes som at man ikke har mot nok til å stå for sine holdninger. Det er en forventning om at barna skal være i stand til å uttrykke preferanser om for eksempel mat og klær. Dette fører til at de vil se på seg selv som uavhengige individer med klart formulerte preferanser og som kvalitativt annerledes fra andre mennesker, og se på dette som en naturlig attributt. Valg uttrykker individualitet og skaper mennesker som aktivt former sin egen skjebne (Fiske et al., 1998).

Enkelte mener at det ikke nødvendigvis er en høyere forekomst av konformitet i kollektivistiske kulturer (Triandis et al., 1988). Men en studie fant at mennesker i øst-asiatisk kultur er mer villig til å føye seg til normen enn amerikanere (Kim & Markus, 1999). Kim og

Markus mener det ikke er overraskende at det er mer konformitet i denne gruppen siden de er opplært til å prioritere kollektivets velvære fremfor sin egen.

De to typene kultur varierer i forhold til om individer blir presset til konformitet i henhold til gruppens verdier, normer og rolledefinisjoner, eller om mennesker får gjøre som de selv ønsker (Triandis, 1989). I kollektivistiske kulturer skal man helst ikke skille seg ut, mens i individualistiske kulturer er det ikke bare akseptert men ofte også et mål (Kim & Markus, 1999).

Fiske et al (1998) presenterer sosialpsykologisk teori innen individualisme hvor mennesker er uavhengige vesener som strever med å beholde kontroll over deres egne handlinger og som forsøker å motstå påvirkning av grupper og det kollektive. Vestlig teori fremstiller derfor sosial innflytelse med nedsettende merkelapper, som konformitet, lydighet, gruppetekning, deindividualisering, unnasluntring og spredning av ansvar. Sosial atferd er sett på som det motsatte av individuell atferd, og man tenker at det kan sette individuelle rettigheter og preferanser i fare. Men allikevel er det mange kulturer som verdsetter denne gjensidige avhengigheten.

Avhengige og uavhengige selv.

Markus og Kitayama (1991,1994, 1998, 2003, 2010) introduserte begrepene uavhengige og gjensidig avhengige syn på selvet, begrep som reflekterer forholdet mellom selvet og andre individer. Ved første øyekast kan det virke som dette bare er nye begreper som beskriver individualistiske og kollektivistiske kulturer, men det er viktig å poengtere at uavhengig syn på selvet ikke nødvendigvis er lik individualistisk kultur, og avhengig selv er ikke alltid det samme som kollektivistisk kultur (Markus & Kitayama, 1991). Markus og Kitayamas utgangspunkt er at måten man tenker på og hva man tenker ikke kan differensieres. Atferd kan derfor forstås og forklares ut ifra hvilket syn man har på selvet. Mennesker i vestlig kultur vil ofte understreke sin uavhengighet gjennom å skape unike trekk som skiller dem fra andre mennesker. Det er ens egne tanker og følelser som skaper grunnlaget for atferd. Selvet er en stabil enhet som uttrykker ens indre attributter. Målet er å fremme sine personlige målsetninger. Andre mennesker er viktige, men da gjerne for å sammenligne seg selv med dem. Men selvet til mennesker i denne typen kultur er komplett uten andre, det er en selv som er opphavet til alle ens tanker, følelser og handlinger.

I andre, ikke-vestlige kulturer, i Asia, Afrika, Sør-Europa og Sør-Amerika, er selvet definert som gjensidig avhengig av den sosiale konteksten, selvet er ikke komplett uten andres nærvær (Fiske et al., 1998). Andre mennesker er aktive deltakere i utforming av selvet, og

holdninger og andre indre karakteristikker er situasjonsspesifikke. Holdninger og evner blir konstant overvåket og tilpasset slik at de ikke kolliderer med det avhengige selvets prinsipp som linket til gruppen. Egen måloppnåelse er sekundær til gruppens. Kommunikasjonsstilen er indirekte, hvor det ideelle er å være i stand til å lese andres tanker. Men å se på selvet som avhengig er ikke det samme som at selvet smelter sammen med andres, at andre mennesker må være til stede for at selvet skal kunne fungere, eller at man tenker at man selv ikke er ansvarlig for ens handlinger. Å tilpasse seg til interpersonlige eventualiteter på denne måten krever en stor dose selvkontroll, samtidig som man må være i stand til å lese og forstå omgivelsene. Mens mange personlige relasjoner i uavhengige kulturer er skapt og opprettholdt for å realisere personlige mål, er de personlige relasjonene ofte mål i seg selv i en avhengig kultur. Men ikke alle sosiale relasjoner er like betydningsfulle.

I vestlige kulturer oppfordres man til å være unik og uttrykke sine personlige meninger. I østlige kulturer er fokus på å passe inn i sosiale situasjoner (Kanagawa et al., 2001). Det overordnede målet for mennesker med et gjensidig avhengig syn på selvet er å opprettholde harmoni i sosiale relasjoner (Kanagawa et al., 2001). Det er ulike syn på umoden oppførsel. I vestlig kultur er det umodent å vingle og å ha inkonsekvent atferd og holdning, mens i østlig kultur er det umodent å ikke oppføre seg i henhold til situasjonens krav.

Sterke sosiale bånd av avhengige selv i en kultur innebærer ikke nødvendigvis faktisk harmoni eller affeksjon. Mennesker kan være ekstremt empatiske, høflige, elskverdige og generøse uten å elske eller stole på hverandre. Kanskje nettopp fordi sterk avhengighet kan gjøre det vanskelig å uttrykke uenigheter og løse eller unnsnippe konflikter er noen samfunn med hovedvekt på avhengige selv karakterisert av ekstrem sosial spenning (Fiske et al., 1998).

I det avhengige selvet verdsetter man allikevel individet og anerkjenner hver enkelt person som separat fra andre, men det ideologiske standpunktet til individualisme tar man avstand fra (Markus & Kitayama, 1998). Gjensidig avhengighet betyr fokus på relasjoner, men ikke alle relasjoner i like stor grad. Mennesker kan ikke inngå alle typer relasjoner. Relasjoner (inkludert grupperelasjoner) er til en viss grad gjensidig utelukkende alternativer. Generelt sett så er de med et gjensidig avhengig syn på selvet emosjonelt knyttet til få inngrupper og veldig opptatt av å bevare dem og gjøre det som vil fremme dem. Ved et uavhengig syn på selvet har man gjerne mange inngrupper, men er mindre knyttet til dem (Fiske et al., 1998).

Også personer med et uavhengig selv som har en stabil og selvstendig personlighet, er skapt og opprettholdt i det sosiale og kollektive (Markus & Kitayama, 1998).

Gjensidig avhengighet innebærer at man tror på en overordnet viktighet av sosiale relasjoner, grupper og normative forpliktelser, men det betyr ikke at mennesker ikke bryr seg om sin personlige verdi. Avhengige mennesker kan være veldig sensitive ovenfor skam og hvordan andre vurderer deres sosiale tilstrekkelighet, eller face. Å leve med et gjensidig avhengig syn på selvet betyr ikke tap av eget selvet, fusjon av selv med andre, eller fravær av selvinteresse. Det innebærer imidlertid at oppmerksomhet, kognisjon, affekt og motivasjon er organisert i henhold til relasjoner og normer. Ved et avhengig syn på selvet er sosiale relasjoner en nødvendig kontekst for å gjøre egen atferd mer meningsfull. Skillet mellom det interne og det eksterne har på grunn av dette en tendens til å bli svakere (Fiske et al., 1998).

Skillet mellom avhengig og uavhengig er en mektig heuristikk for å demonstrere avhengigheten av psyke på kultur. Men det er fremdeles forskjeller innen hver geografiske region. Uavhengige og avhengige selv er kulturelle organiseringsprinsipper. Kulturer kan vektlegge den ene mer enn den andre, men alle kulturer erkjenner begge og legitimerer noen aspekter ved begge (Bontempo, Lobel, & Triandis, 1990; Fiske et al., 1998). På mange måter er de det motsatte av hverandre: uavhengige selv innebærer at individuelle behov og ønsker generelt sett tar presedens over relasjoner, gruppesolidaritet og funksjonalitet, mens avhengige selv betyr at relasjoner og grupper tar presedens over personlige behov. Men det er mange måter hvor person tar presedens over relasjoner og omvendt (Fiske et al., 1998).

Årsaker til kulturelle forskjeller.

Baumeister (1999) mener at årsaken til denne forskjellen mellom vestlige og asiatiske kulturer er ustabiliteten i sosiale relasjoner i vesten. Sosial, yrkesmessig og geografisk mobilitet har gjort relasjoner i vesten svært ustabile. Baumeister beskriver dette ved å danne et bilde av en vestlig persons nære sosiale relasjoner på et gitt tidspunkt. Disse relasjonene hevder han sannsynligvis vil være ikke-eksisterende om ti år, mens i en kollektivistisk kultur vil det være vanskelig å forestille seg at signifikante relasjoner ikke skal være der ti år frem i tid. Baumeister mener at denne ustabiliteten fører til at mennesker i vestlige kulturer konstant må tiltrekke seg nye partnere, eller aktivt overtale eksisterende partnere til å ikke dra. Å vise sin egen, uavhengige unikhet er en måte å sikre dette.

Intrakulturelle variasjoner.

Det er også verdt å se nærmere på forskjeller innen individualisme og kollektivism (Nelson & Shavitt, 2002; Triandis & Gelfand, 1998). Mennesker kan ikke klassifiseres som enten eller, som gjensidig utelukkende, de er snarere på et kontinuum (Singelis, Triandis, Bhawuk, & Gelfand, 1995). I kollektivistiske kulturer fins det mennesker som ønsker å skille

seg ut, og i individualistiske kulturer fins det mennesker som ønsker å passe inn i omgivelsene. Allikevel er det noen kjerneideer som er delt av majoriteten i en kultur (Kim & Markus, 1999). Det varierer i hvor stor grad mennesker i en individualistisk kultur eller mennesker med et gjensidig avhengig syn på selvet forfekter kulturens essens. Men man antar at flere i individualistiske kulturer har dette standpunktet enn mennesker som tilhører en kollektivistisk kultur (Markus & Kitayama, 1991). Det fins også ulike grader av kollektivism og individualisme, og det er også mulig å inneha trekk fra begge kulturene (Triandis et al., 1990).

Det er også viktig å se på individuelle forskjeller innad i hver enkelt kultur. I en kollektivistisk kultur fins det mennesker som er idiosynkratisk, som dermed tenker på en tilsvarende vis som medlemmer av en individualistisk kultur ved at de fremmer sine personlige mål før de tenker på gruppens beste. På samme måte fins det i individualistiske kulturer allosentriske mennesker, som tenker som de i kollektivistiske kulturer, og setter inngruppens mål fremfor sine personlige (Bontempo et al., 1990; Triandis, 1995; Triandis et al., 1988). Samtidig har alle mennesker både individualistiske og kollektivistiske komponenter i sin kognisjon, men forskjellen ligger i sannsynligheten for hvilken av de to som blir benyttet.

Individualisme og kollektivism kan variere på dimensjonene vertikal og horisontal. Den horisontale dimensjonen legger vekt på at alle medlemmene i kulturen er like, mens i den vertikale dimensjonen fokuserer man på hierarki, her er folk forskjellige (Singelis et al., 1995; Triandis, 1995; Triandis, 2001; Triandis & Gelfand, 1998). Inndelingen i horisontal og vertikal kultur handler om samfunnsstruktur, om man vil skille seg ut eller om medlemmene er mer lik hverandre. Horisontal kollektivism kjennetegnes av en følelse av sosial cohesjon og enhet med de andre i inngruppa. Mennesker er like, har felles mål og er gjensidig avhengige av hverandre, men underkaster seg ikke autoriteter. I vertikal kollektivism skal man tjene gruppen og ofre seg for gruppens beste. Inngruppen er i fokus, men medlemmene i gruppa er ikke like. Man hører på autoritetspersoner i gruppa, og er villige til å ofre personlige mål for gruppens skyld. Kina kan klassifiseres som vertikal kollektivistisk, men samtidig er det med sterke horisontale tendenser. Vertikalt individualistiske kulturer, som USA og Storbritannia, vil i større grad skille seg ut fra andre og være best, og det er derfor mer sannsynlig å se fordommer og diskriminering i en slik kultur enn i horisontal individualisme (Triandis, 1995). De tenker at mennesker ikke er like, og streber derfor etter å oppnå høyere status enn de andre. De er forskjellige fra hverandre, og uavhengige av hverandre. I horisontalt individualistiske kulturer, som Nederland og de skandinaviske landene, har

medlemmene et ønske om å være unik og skille seg fra gruppen. De ønsker å være selvhjulpne og uavhengige av hverandre, men det som skiller denne gruppen fra de vertikalt individualistiske er at de ikke ønsker høyere status enn de andre i gruppen.

Et sitat av Kim og Markus (1999) illustrerer hvordan kulturer formes av kulturens medlemmer gjennom tid og er i konstant forandring. Mer prat omkring dette!

Kulturer er konfigurert av kontinuerlige individuelle handlinger og av overhengende usikkerheter av spesifikke sosialhistoriske forhold. Eksistensen av kulturelt inkongruent atferd og holdninger foreslår at kulturer best kan konseptualiseres som konstant endrede, åpne system av holdninger, normer, atferd, artefakter og institusjoner som mennesker forsterker, men også konstant modifierer og til og med utfordrer gjennom ulike måter av deltakelse og engasjement. (s. 798, forfatters oversettelse)

Kritikk av kulturforskning.

Det har i de siste tiårene vært et økende fokus på krysskulturell forskning. Jeg vil nå presentere kort noe av kritikken som har kommet mot dette fagfeltet.

Mye av overnevnt teori om individualistiske kulturer og uavhengige selv er basert på empiri fra USA. Selv om Hofstede (G. Hofstede, 1980; G. Hofstede & McCrae, 2004) klassifiserte Norge som et individualistisk land, er det flere som mener at det å klassifisere et land som enten tilhørende individualistisk eller kollektivistisk kultur er en litt for enkel tankegang (Kolstad & Horpestad, 2009). Kolstad og Horpestad mener at ved å klassifisere land som enten kollektivistisk eller individualistisk overser man kompleksiteten i et lands kultur. De mener at alle land har komponenter av individualisme og kollektivism. Norge er kvalitativt annerledes enn USA, og det ser man for eksempel når man introduserer dimensjonene vertikal og horisontal, som tidligere nevnt. Her havner Norge og USA i ulike kategorier, hvor USA klassifiseres som et vertikalt individualistisk land, mens Norge er et horisontalt individualistisk land.

De aller fleste studiene på området er utført av forskere fra den amerikanske middelklassen, og de aller fleste studiene bruker amerikanere, og da gjerne studenter, som sammenligningsgrunnlag (Markus & Kitayama, 2003; Markus & Kitayama, 2010). Noe av det empiriske arbeidet mest relevant til kulturell forming av psykologiske strukturer og prosesser fokuserer på hvordan selvet er opplevd på ulike måter i forskjellige kulturer. I forskningen er det mye fokus på ulikheter i amerikanske selv og østasiatiske selv. Mange av disse studiene har brukt Twenty Statement Test (TST) (Kuhn & McPartland, 1954) hvor man

svarer på spørsmålet ”hvem er jeg” tjue ganger. Andre har brukt frie beskrivelser av selvet eller har bedt subjektene støtte ikke-kontekstuelle psykologiske attributter. Problemet er at disse metodene er utviklet ut i fra en definisjon av selvet som er bundet og stabilt, et selv som er stabilt på tvers av relasjoner og situasjoner. De metodene som har blitt benyttet er kanskje ikke valide for å studere det relasjonelle, kontekstuelle selvet som karakteriserer de som lever i østasiatiske kulturelle kontekster. I mange østasiatiske kulturer er det, som vi har sett, ikke vanlig å identifisere og vurdere et distinktivt, upåvirket, kontekst-fritt selv (Fiske et al., 1998). Forskningen bør derfor ta hensyn til dette når forskningsmetoder utvikles.

Self-monitoring og kultur

Vi har frem til nå sett på teori og empiri om self-monitoring og kultur hver for seg. Jeg vil nå forsøke å knytte de to sammen og se hvordan de kan påvirke hverandre.

Snyder (1987) mener at kulturer som verdsetter regler og rolleforpliktelser kan ha høyere grad av self-monitoring. Andre poengterer at teoriene i kulturpsykologien kan tyde på en forventning om at mennesker i individualistiske kulturer er mer konsistente i atferden enn mennesker i kollektivistiske kulturer, fordi sistnevnte gruppe er mer påvirket av situasjonelle faktorer (Church et al., 2006; Church et al., 2005; Markus & Kitayama, 1998; Triandis, 1995). Av denne grunn mener de at man kan forvente at mennesker som lever i individualistiske kulturer vil ha mindre self-monitoring-atferd. Som vi har sett i presentasjonen av kollektivistiske kulturer er man her mer opptatt av å passe inn og oppføre seg korrekt (Markus & Kitayama, 1991), og dette kan tenkes å ha betydning for nivå av self-monitoring. Øst-asiater mener i større grad enn amerikanere at atferd er situasjonsavhengig (Newman, 1993; Norenzayan, Choi, & Nisbett, 2002), og det er mindre tilfeller av den fundamentale attribusjonsfeil hos asiater enn hos amerikanere (Miyamoto & Kitayama, 2002; Morris & Peng, 1994). Det er med andre ord et større fokus på situasjon enn person i asiatiske kulturer (Fiske et al., 1998). Samtidig påpekes det at self-monitoring som konsept fungerer bedre og er lettere å måle i individualistiske kulturer enn kollektivistiske (Trubisky et al., 1991). Dette kan ha sammenheng med den generelle kritikken mot krysskulturell forskning som ble nevnt tidligere, at forskning på selvet ofte tar utgangspunkt i vestlige, individualistiske definisjoner som ikke nødvendigvis er direkte overførbare til andre kulturer (Fiske et al., 1998).

Gudykunst, Yang og Nishida (1987) er en av de få studiene som har sett på self-monitoring i et kulturperspektiv. I sin studie undersøkte de Japan, Korea og USA for å finne ut om kultur spiller inn på self-monitoring og self-consciousness (heretter selvbevissthet). De ønsket å bruke teorien om usikkerhetsreduksjon for å forklare kommunikasjon på tvers av og

innad i kulturer, og for å klare det ville de undersøke self-monitoring og selvbevissthet i andre kulturer i USA. De testet derfor både validiteten til skalaene og undersøke forskjeller i dimensjonene i USA, Japan og Korea. Selvbevissthet har tre dimensjoner, privat og offentlig selvbevissthet og sosial angst, som handler om man retter oppmerksomhet innover eller utover (Fenigstein et al., 1975; W. B. Gudykunst et al., 1987). Privat selvbevissthet handler om indre tanker og følelser, mens selvet i relasjon til andre står i fokus i offentlig selvbevissthet. Den siste dimensjonen, sosial angst, handler om grad av ubehag man opplever i andres nærvær.

Self-monitoring blir i studien koblet opp mot uncertainty reduction theory (heretter usikkerhetsreduksjon), etter inspirasjon fra studier av Berger (1979) og Berger og Douglas (1981). Teorien om usikkerhetsreduksjon er en rekke strategier man tar i bruk når man møter nye mennesker, og handler om hvordan man kan redusere usikkerheten man føler ovenfor hverandre (Berger & Calabrese, 1975). Dette gjøres ved å finne ut hva som er sannsynlig atferd for den eller de andre personen(e) i en gitt situasjon slik at man kan selv kan tilpasse egen atferd til det som er mest sømmelig. Berger (1979) identifiserte åtte ulike strategier. Tre passive strategier hvor man bare observerer motparten, to aktive strategier hvor man forsøker å innhente informasjon gjennom en tredjepart, og tre interaktive strategier hvor man selv interagerer med vedkommende. Self-monitoring og usikkerhetsreduksjon henger sammen ved at mennesker med lav grad av self-monitoring opplever formelle situasjoner som mer informative for veiledning av atferd, og dermed mer nyttig for å redusere usikkerhet, mens personer med høy grad av self-monitoring klarer å innhente mer kunnskap i uformelle situasjoner.

Gudykunst og kollegaene (1987) trekker frem flere andre studier som med ulike perspektiv har undersøkt begrepet self-monitoring. Studier har blant annet funnet at mennesker med høy self-monitoring har et større behov for å initiere og regulere samtaler (Ickes & Barnes, 1977) og oppdage når noen forsøker å lure dem (Brandt, Miller, & Hocking, 1980a, 1980b; Siegman & Reynolds, 1983). Gudykunst har også tidligere sett på self-monitoring i et kulturperspektiv, og funnet at self-monitoring er knyttet til usikkerhetsreduksjon på tvers av kulturer (Gudykunst, Yang, & Nishida, 1985) og at self-monitoring påvirker strategier i interkulturelle relasjoner (Gudykunst, 1985).

Målet med studien var å utvide generaliseringsevnen og validiteten til self-monitoring og selvbevissthet (Gudykunst et al., 1987). De valgte å ta for seg USA, Japan og Korea fordi de skiller seg fra hverandre på flere av Hofstedes (1980) dimensjoner. Self-monitoring ble målt ved hjelp av Snyder og Gangestads (1986) reviderte versjon av self-monitoring-skalen.

De fant at den reviderte versjonen med 18 spørsmål var en bedre match med tanke på strukturen til modellen enn både den originale versjonen til Snyder med 25 spørsmål, og også bedre enn modellen med tre faktorer. Den har også høyere reliabilitet enn modellen med tre faktorer, men fire av enhetene bidrar ikke signifikant på den ene faktoren. Reliabilitetsscoren er allikevel relativt lav (.06-.66), men dette mener forfatterne kan komme av at det er to svaralternativ og ikke en responsskala med flere punkter. De gjennomførte variansanalyser for å se på self-monitoring på tvers av kultur, og fant en signifikant forskjell. Gjennomsnittet i USA var høyere enn i Japan og Korea, og det var ingen signifikant forskjell mellom gjennomsnittene i Japan og Korea. Dette stemmer med prediksjonene basert på Hofstede (1980) analyser, at medlemmer av kulturer med høy individualisme deltar mer i self-monitoring atferd enn medlemmer av kollektivistiske kulturer. Mens self-monitoring i individualistiske kulturer involverer å oppføre seg som prototypiske personer ville oppført seg i den gitte situasjonen, må medlemmer av kollektivistiske kulturer i følge Snyder (1979) ta hensyn til de spesifikke personene i situasjonen og deres sosiale status når de bestemmer hvordan de skal oppføre seg i en bestemt situasjon.

Studiens hypotese om at self-monitoring vil være høyere i individualistiske kulturer ble altså bekreftet (Gudykunst et al., 1987). USA hadde signifikant høyere nivå av self-monitoring enn Japan og Korea, og det var ikke signifikante forskjeller mellom de to kollektivistiske landene. En ny studie av Gudykunst og kolleger (Gudykunst et al., 1989) produserte de samme resultatene, denne gangen med USA, Australia, Japan, Hong Kong og Taiwan. De to førstnevnte, individualistiske kulturer, hadde signifikant høyere score på self-monitoring-skalaen enn de tre kollektivistiske landene. Dette kan ved første øyekast virke feil, fordi basert på kulturpsykologiske teorier skulle man tro at individualistiske kulturer vil støtte lav self-monitoring og kollektivistiske kulturer ha et høyere innslag av self-monitoring. Denne antagelsen er ifølge Gudykunst feil fordi den tar ikke i betraktning at medlemmer av kollektivistiske kulturer må ta hensyn til sosial status når de bestemmer hva slags atferd de skal ha ovenfor andre. Snyder (1979) påpeker at høy self-monitoring handler om at man ser for seg hva den prototypiske personen i enhver situasjon ville ha gjort og forsøker å etterligne denne atferden. Man bruker altså denne prototypen som guide til hva slags type atferd som er korrekt. Mennesker med lav grad av self-monitoring tar utgangspunkt i sitt eget selvbilde for å bestemme passende atferd. Fordi mennesker fra kollektivistiske kulturer inkluderer interpersonlige relasjoner og sosial status i sine selvkonsept er det ikke prototypiske personer som former atferd, men heller de sosiale relasjonene til menneskene de samhandler med som er avgjørende for sosial atferd. Dette er ifølge Gudykunst grunnen til at mennesker fra

kollektivistiske kulturer scorer signifikant lavere på self-monitoring-skalaen enn mennesker fra individualistiske kulturer. De modellerer ikke atferden etter en prototypisk person, men bruker informasjon i konteksten og i relasjoner til andre i situasjonen for å bestemme atferdsmønster.

Også Goodwin og Soon (1994) har kommet frem til samme konklusjon, i deres studie fant de at briter skårer høyere enn kinesere på self-monitoring-skalaen.

Det hevdes imidlertid at denne operasjonaliseringen av self-monitoring ikke tar hensyn til kulturelle aspekter (Gudykunst et al., 1989). I kollektivistiske kulturer er kontekst og sosial status en viktig faktor i sosial atferd, og self-monitoring-skalaen tar ikke dette i betraktning fordi den fokuserer på aspekter av selvet som dominerer individualistiske kulturer. De hevder at kollektivistiske kulturer har en signifikant andel self-monitoring, men den typen self-monitoring de tar i bruk måles ikke av self-monitoring-skalaen. Derfor mener de at det burde utvikles en ny måte å måle self-monitoring som kan brukes på tvers av kulturer.

Som vi ser er det altså et sprik mellom de teoretiske forventningene og de empiriske funnene. Church og kolleger (2006) mener at grunnen til at man ikke har klart å produsere forskningsresultater som stemmer overens med forventningene basert på kulturpsykologiske teorier er fordi studiene har brukt operasjonaliseringer av self-monitoring som legger mer vekt på skuespill, ekstraversjon og evnen til å regulere atferd, heller enn *tendensen* til å regulere atferd.

Troen på konsistent forhold mellom holdning og atferd er viktig innen forskningsfelt for personpersepsjon og interpersonlig dømmekraft. Mange studier har vist at når mennesker observerer andres atferd trekker de ofte slutninger om personens indre attributter (holdning, personlighetstrekk, motiv) som korresponderer med observert atferd. Den fundamentale attribusjonsfeil handler om at vi har en tendens til å undervurdere situasjonelle faktorer når vi skal forklare andres atferd, og heller attribuerer atferden til personlighetstrekk og holdninger (Kassin, Fein & Markus, 2011; Myers, 2008). Dette er tilfelle også når det er åpenbare situasjonelle begrensninger eller sosiale bestikkelser som får personen til å handle på den måten. Vi antar at personen *er* atferden sin, og foretrekker altså forklaringer med grunnlag i person heller enn situasjon. Amerikanere antar at alle typer atferd må være produsert av individet, og ser derfor mot individet for å forklare atferden. Kinesere har en tendens til å se atferd som produsert av eksterne faktorer, og ser derfor etter forklaringer i miljøet (Fiske et al., 1998).

Som vi har sett så er det delte meninger om forholdet mellom self-monitoring og kultur. Teoriene tilsier at self-monitoring skal være høyere i kollektivistiske kulturer, mens

empirien tyder på det motsatte, at det er større innslag av self-monitoring i individualistiske kulturer. Jeg vil nå undersøke dette nærmere ved å gjennomføre statistiske analyser på mitt utvalg av kinesiske og norske studenter.

Med bakgrunn i teori og tidligere forskning formuleres følgende hypoteser:

H1: Norske studenter har et høyere nivå av self-monitoring enn kinesiske studenter.

H2: Vi forventer en høyere intrakulturell variasjon i det norske utvalget sammenlignet med det kinesiske.

Metode

Datainnsamling

Datainnsamling ble gjennomført parallelt i Norge og Kina. To studenter ved NTNU var ansvarlige for innsamling av data i Norge, mens studenten i Hangzhou samlet inn data i Kina. De kinesiske rådata ble sendt til Norge ubehandlet i en SPSS-fil.

I Norge ble respondenter rekruttert gjennom NTNUs intranettside for studenter. Her ble det lagt ut et oppslag med informasjon om at man ønsket deltakere på bachelornivå til en undersøkelse av self-monitoring i Norge og Kina. Her kunne de lese bakgrunnsinformasjon om studien og samtykkeskjema for deltakelse, samt finne link til spørreundersøkelsen. Samtykkeskjemaet inneholdt informasjon om at all data ble behandlet anonymt og man når som helst hadde mulighet til å trekke seg. Undersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av NTNUS elektroniske system for spørreundersøkelser, Select Survey. Ved å gjennomføre undersøkelsen elektronisk var man i stand til å få et stort antall respondenter. Studien er godkjent av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK midt).

Utvalg

Respondentene er 438 studenter på bachelornivå ved Hangzhou Normal University og NTNU. Respondentene i Norge er mellom 19 og 25 år, i Kina er de mellom 18 og 25 år. Deltakere fra 26 til 55 år gamle, i alt 28 personer, ble ikke tatt med i analysene fordi disse ikke ansees som representative for målgruppen, som er studenter på bachelornivå. Gjennomsnittsalderen i de to utvalgene er relativt lik, 21.82 år i Norge og 21.55 år i Kina.

Tabell 1

Utvalg fordelt på kjønn og land

| Variabler | Kvinner | Menn | Totalt |
|-----------|--------------|--------------|-------------|
| Norge | 124 (67 %) | 61 (33 %) | 185 (43 %) |
| Kina | 160 (65.5 %) | 84 (34.4 %) | 244 (57 %) |
| Totalt | 284 (66.2 %) | 145 (33.8 %) | 429 (100 %) |

Tabell 1 viser kjønnsfordelingen i Norge og Kina. Vi ser at det er en klar overvekt av kvinner både i det norske og kinesiske utvalget. Ni personer i det kinesiske utvalget svarte ikke på hvilket kjønn de tilhører. De er imidlertid ikke fjernet fra utvalget fordi kjønn i denne undersøkelsen kun er en sosiodemografisk variabel som ikke inngår i hypotesene.

Måleinstrument

Self-monitoring ble målt ved hjelp av den reviderte versjonen av self-monitoring-skalaen (Snyder & Gangestad, 1986). Dette er et spørreskjema bestående av 18 påstander man skal si seg enig eller uenig i, som måler i hvor stor grad man er i stand til og ønsker å tilpasse seg ulike personer og situasjoner. Man får enten ett eller ingen poeng per påstand i forhold til om svaret man avgir indikerer self-monitoring eller ikke. Hver person får altså en self-monitoring-score på mellom 0 og 18 poeng, hvor 0 poeng indikerer lav eller ingen self-monitoring og 18 poeng indikerer høy self-monitoring. Eksempler på påstander er: ”Jeg kan bare argumentere for ideer jeg allerede tror på”, ”jeg er ikke spesielt flink til å få andre til å like meg” og ”jeg synes det er vanskelig å tilpasse min oppførsel til ulike personer og situasjoner”. Se appendiks for alle påstandene samt hvordan de scores. Spørreskjemaet ble oversatt fra engelsk til norsk og kinesisk. Cronbach’s alpha ble målt til .34 for det norske utvalget og .41 for det kinesiske utvalget.

Resultatene fra den selvrappporterende spørreundersøkelsen self-monitoring-skalaen ble omkodet til to ulike variabler, heretter kalt SM_SUM og SM_KAT. Score ble kun beregnet dersom respondentene hadde svart på minst 14 av spørreundersøkelsens 18 påstander. Den første variabelen, SM_SUM er hver enkelt respondent sin score på self-monitoring-skalaen, hvor 0 innebærer ingen self-monitoring og 18 betyr svært høy self-monitoring. Den andre variabelen, SM_KAT deler respondentene i fire kategorier ut i fra totalscoren sin. Denne kategoriseringen er på bakgrunn av Snyders klassifisering av self-monitoring i fire grupper. Lav self-monitoring er de som scorer 0-7 poeng, medium lav 8-10 poeng, medium høy 11-13 poeng og høy 14-18 poeng. Self-monitoring ble dermed målt både på kontinuerlig og kategorisk nivå.

I tillegg til disse to variablene ble respondentene også spurt om kjønn, alder og studienivå, men disse er kun demografiske kontrollvariabler som ikke inngår i de statistiske undersøkelsene av hypotesene. Studienivå ble spurt om slik at man kunne luke ut eventuelle respondenter utenfor bachelornivå.

Videre ble også opplevd fysisk-, psykisk-, sosial- og generell helse undersøkt gjennom den kinesiske spørreundersøkelsen Self-rated health measurement scale. Disse dataene inngår ikke i analysene i denne studien.

Analysemetoder

Land (Norge og Kina) er uavhengig variabel, og self-monitoring er avhengig variabel. Land og kjønn ble omkodet til dummyvariabler.

Datamaterialet ble bearbeidet og analysert ved hjelp SPSS versjon 20. Signifikansnivå ble satt til $p = .05$.

Det ble utført en hierarkisk regresjonsanalyse for å undersøke om kjønn og alder har signifikant påvirkning på kulturelle forskjeller i self-monitoring. Blokk 1 besto da av alder og kjønn, mens blokk 2 var kultur. Hierarkisk regresjon ble valgt fremfor simultan regresjon fordi vi ønsker teste om kjønn og alder er signifikante prediktorer for self-monitoring. Den hierarkiske regresjonsanalysen hjelper oss å kontrollere for disse sosiodemografiske variablene. Forutsetningene for å gjennomføre en regresjonsanalyse er at vi forventer et lineært forhold mellom variablene, den avhengige variabelen bør være kontinuerlig og utvalget bør tilsvare minst $50 + 8m$, hvor m er antall uavhengige variabler.

Pearsons kji kvadrat ble brukt for å se på forholdet mellom land og self-monitoring på kategorisk nivå, hvor respondentene ble klassifisert i fire kategorier i henhold til grad av self-monitoring. Forutsetninger for å gjennomføre en kji kvadrattest er at observasjonene må være uavhengige av hverandre og forventede frekvenser må være større enn 5. Den siste analysen som ble benyttet for å teste H1 var en uavhengig t-test, hvor forholdet mellom land og SM_SUM ble undersøkt. Forutsetninger for å gjennomføre en uavhengig t-test er at utvalget må være normalfordelt, data må være målt på intervall- eller rasionivå, og det må være en relativ varianshomogenitet.

Levenes test ble brukt for å undersøke varianshomogenitet på self-monitoring-skalaen mellom det norske og kinesiske utvalget.

Resultat

Variansshomogenitet

Hypotese 2 var at kultur har betydning for variasjon i self-monitoring. En varianstest ble utført for å finne ut om det er lik varians i utvalgene på self-monitoring-skalaen. Vi forventer at det vil være større variansshomogenitet i Kina og større spredning på self-monitoring-skalaen blant det norske utvalget. Variansheterogenitet ble undersøkt med Levene's test. Den viste at variansen i Norge ($SD = 3.5$) og Kina ($SD = 3.3$) med tanke på self-monitoring er tilnærmet lik ($F(436, 384) = 1.5, p > .05$). Vi har derfor ikke støtte for hypotese nummer 2, variansen på self-monitoring-skalaen er ikke signifikant høyere i Norge.

Kultur som prediktor for self-monitoring

Hypotese 1 var at kultur har betydning for self-monitoring, og at self-monitoring vil være høyere i Norge. Som forklart i metodekapitlet er self-monitoring-skalaen delt i to ulike variabler, en kontinuerlig variabel (SM_SUM) og en kategorisk variabel (SM_KAT). Hypotesen ble testet med en hierarkisk regresjonsanalyse, uavhengig t-test og kjikvadrat. Jeg vil først presentere den kontinuerlige variabelen.

SM_SUM.

Tabell 2 oppsummerer resultatene av den hierarkiske regresjonsanalysen. Verken kjønn eller alder er signifikante prediktorer for self-monitoring. $F(2, 428) = .104, p = .90$. Forutsetningene for regresjonsanalyse ble møtt. Forholdet mellom variablene er lineært, den avhengige variabelen er kontinuerlig, og utvalget er relativt stort. Resultatene tyder på at kultur har signifikant betydning for self-monitoring, altså kan man predikere relativ self-monitoring ut ifra hvilket land man tilhører.

Tabell 2

Hierarkisk regresjonsanalyse

| Modell | ΔR^2 | β |
|----------|--------------|---------|
| Modell 1 | .000 | |
| Kjønn | | -.001 |
| Alder | | .022 |
| Modell 2 | .024 | |
| Kjønn | | .004 |
| Alder | | .007 |
| Land | | -.156** |

** $p < .01$

Self-monitoring er høyere i det norske utvalget ($M = 9.7$, $SD = 3.5$) enn i det kinesiske utvalget ($M = 8.6$, $SD = 3.3$). En uavhengig t-test (som inkluderer deltagerer som har ikke angitt kjønn) bekrefter at differensen er signifikant, $t(436) = 3.379$, $p < .05$. Forutsetningene for å gjennomføre en uavhengig t-test ble møtt. Utvalget er normalfordelt, data er målt på intervallnivå og det er en relativ varianshomogenitet mellom utvalgene.

Både den hierarkiske regresjonsanalysen og den uavhengige t-testen gir altså støtte for hypotese 1. Kultur ser ut til å påvirke self-monitoring, og det er signifikant høyere self-monitoring i Norge sammenlignet med Kina.

SM_KAT.

Tabell 3

Kjikkvadrat med self-monitoring-skalaen og land

| | Lav (0-7) | Medium lav (8-10) | Medium høy (11-13) | Høy (14-18) | Totalt |
|--------|--------------|----------------------|-----------------------|----------------|-------------|
| Norge | 52 (28.3%) | 55 (29.9%) | 45 (24.5%) | 32 (17.4%) | 184 (42 %) |
| Kina | 90 (35.6%) | 84 (33.2%) | 62 (24.5%) | 17 (6.7%) | 253 (58 %) |
| Totalt | 142 (32.5%) | 139 (31.8%) | 107 (24.5%) | 49 (11.2%) | 437 (100 %) |

Den kategoriske variabelen SM_KAT ble så undersøkt med et kjikkvadrat. Forutsetningene for å gjennomføre et kjikkvadrat ble møtt. Ingen av cellene hadde verdier på mindre enn 5, og observasjonene er uavhengige av hverandre. Resultatet viser at det er en

signifikant sammenheng mellom hvilken gruppe av self-monitoring man tilhører og hvilket land man kommer fra, se tabell 3. $\chi^2 (3) = 12.94, p < .05$.

Undersøkelse av den kategoriske variabelen av self-monitoring gir altså samme resultat som analysene av den kontinuerlige variabelen (SM_SUM). Det er en signifikant sammenheng mellom kulturell tilhørighet og hvordan man scorer på self-monitoring-skalaen, i det norske utvalget er flere deltakere i kategorien høy self-monitoring, mens deltakere fra det kinesiske utvalget er i kategorien lav self-monitoring.

Diskusjon

Forholdet mellom kultur og self-monitoring

De statistiske analysene gir altså støtte til den første hypotesen som antok at self-monitoring ville være signifikant høyere i Norge enn Kina. Studien viser at self-monitoring ser ut til å være påvirket av kulturell tilhørighet, og nordmenn scorer signifikant høyere på self-monitoring-skalaen enn kinesere. Av 18 mulige poeng på self-monitoring-skalaen var gjennomsnittet for det kinesiske utvalget på 8.62 poeng, mens det norske utvalget gjennomsnittlig fikk 9.73 poeng. De statistiske testene viste at forskjellen er signifikant, og at demografiske variabler som kjønn og alder ikke har signifikant betydning for forholdet mellom kultur og self-monitoring. Den andre hypotesen, at det vil være større varianshomogenitet på self-monitoring-skalaen i Kina, og større spredning i Norge, ble ikke bekreftet. Analysene viser at det ikke er signifikant forskjell i varianshomogeniteten mellom Norge og Kina.

Det har vært få empiriske studier som har sett på forholdet mellom self-monitoring og kulturell tilhørighet, men alle ser ut til å støtte konklusjonen om at self-monitoring påvirkes av kultur, og at self-monitoring er signifikant høyere i individualistiske kulturer. Men selv om empirien ser ut til å være samstemt har flere teoretiske antagelser ikke gitt støtte til disse resultatene. Mange teorier sier at self-monitoring skal være *høyere* i kollektivistiske land som Kina, og *lavere* i individualistiske land som Norge, altså stikk i strid med resultatene fra denne studien og andre empiriske studier. Jeg vil nå bruke teoriene og empirien fra teorikapitlet, sammen med resultatene fra denne studien, for å belyse de ulike synene på forholdet mellom self-monitoring og kultur.

Kulturpsykologien hevder at mennesker i kollektivistiske kulturer endrer atferd i takt med omgivelsene i større grad enn mennesker fra individualistiske land (Triandis, 1995). Dette skulle man tro var et argument for høyere grad av self-monitoring i kollektivistiske kulturer. I kollektivistiske kulturer legger man mer fokus på situasjonelle faktorer, både når det gjelder utvikling og forståelse av selvet samt når det gjelder å forklare andres atferd. Selvet formes gjennom sosiale interaksjoner og er ikke stabilt, men former seg til de ulike sosiale situasjonene (Fiske et al., 1998; Kanagawa et al., 2001; Markus & Kitayama, 1991). Man ser ikke på selvet som et sett av konstante, indre trekk, men tenker at situasjonen har alt å si for hva slags atferd man viser. Det er færre tilfeller av den fundamentale attribusjonsfeil i kollektivistiske kulturer, altså at man attribuerer andres atferd til person fremfor situasjon,

selv når det er klare situasjonelle begrensinger på atferden (Miyamoto & Kitayama, 2002; Morris & Peng, 1994). Dette er et vanlig fenomen i individualistiske kulturer, fordi man her overser disse situasjonelle faktorene og heller velger å forklare atferd ut ifra andres personlige karakteristikk. I kollektivistiske kulturer har man større forståelse for at mennesker ikke nødvendigvis kan defineres kun ut ifra den atferden de viser. Alt dette er argument som kunne underbygget antagelsen om høy self-monitoring i kollektivistiske land, fordi man her har forståelse for at situasjoner kan gi ulik type atferd, mens man i individualistiske land ser atferd som et speilbilde av inder holdninger og atferd, og dermed ikke tenker på at situasjonelle faktorer påvirker atferd.

I kollektivistiske kulturer setter man gruppen fremfor seg selv, og man kan ofre egne mål og drømmer dersom det er til det beste for gruppen (Kim & Markus, 1999; Triandis, 1989). Konformitet er i mange tilfeller positivt, fordi det viser at man er moden nok til å forstå viktigheten i å ta hensyn til andre mennesker og å sette andres velvære foran sin egen (Kim & Markus, 1999). I individualistiske kulturer er man derimot mer opptatt av at man ikke skal følge flokken, men man skal våge å uttrykke egne meninger og stå for dem, selv om de ikke korrelerer med andres meninger. Konformitet blir sett ned på fordi det antyder at man ikke er sterk og modig nok til å være tro mot egne overbevisninger (Kim & Markus, 1999; Markus & Kitayama, 1994; Triandis, 1989). Det er noe uenighet om det er mer konformitet i kollektivistiske kulturer eller ikke. Triandis og kolleger (1988) mener det ikke nødvendigvis er det, mens Kim og Markus (1999) i sin studie fant signifikante forskjeller på konformitet i individualistiske og kollektivistiske land. Allikevel er det en bred enighet om at selvet i individualistiske kulturer skal være stabilt og helhetlig på tvers av situasjoner (Fiske et al., 1998). Atferd reguleres av preferanser, motiver, mål, holdninger, tro og evner, og dette er stabile egenskaper som er situasjonsuavhengige. Mennesker er derfor stabile og helhetlige. Dette burde tilsi at self-monitoring er lav i individualistiske kulturer, fordi denne stabiliteten i selvet og atferd indikerer at man handler ut ifra personlige overbevisninger og ikke tar hensyn til gruppen eller andres syn når man velger atferd.

På grunn av denne og annen teori har mange forskere antatt at self-monitoring vil være høyere i kollektivistiske kulturer. Snyder (1987) mente at kulturer som verdsetter regler og rolleforpliktelser ville ha et høyere nivå av self-monitoring. Fordi man i kollektivistiske kulturer i større grad er påvirket av situasjonelle faktorer har man antatt at man i disse kulturene har en mindre konsistent atferd enn personer i individualistiske land. Man har tenkt at forholdet mellom holdning og atferd i større grad kan predikeres i individualistiske

kulturer, og at graden av self-monitoring derfor er lavere der (Church et al., 2005; Church et al., 2006; Markus & Kitayama, 1998; Triandis, 1995).

Men samtidig som mye av teorien tyder på at self-monitoring burde være høyere i et kollektivistisk land som Kina, har flere empiriske studier vist at teoriene ikke er særlig gode prediktorer for forholdet mellom self-monitoring og kultur. Goodwin og Soon (1994) og Gudykunst og hans kolleger (1987, 1989) er tre eksempler på studier som har funnet at individualistiske kulturer har et høyere nivå av self-monitoring enn kollektivistiske kulturer. Gudykunst mener forklaringen ligger i at i kollektivistiske kulturer i større grad tar hensyn til menneskers sosial status når de interagerer med andre. Gudykunst viser til Snyders (1979) definisjon av self-monitoring som går ut på at de med høy grad av self-monitoring ser for seg en prototypisk person og hva denne ville ha gjort i situasjonen han står i, for så å imitere denne atferden. I kollektivistiske kulturer blir definisjonen av selvet påvirket av relasjonen de har til andre i situasjonen, så her er det altså ikke den prototypiske atferden man tar hensyn til. I kollektivistiske kulturer er det sosiale relasjoner, og mer spesifikt sosial status i relasjonen, som er avgjørende for om man velger å kontrollere og tilpasse atferden sin eller ikke. I individualistiske kulturer er selvet mer stabilt på tvers av situasjoner og relasjoner, og derfor vil deres atferd og nivå av self-monitoring speile dette.

I teorikapitlet av denne studien ble hovedskillet mellom individualistiske og kollektivistiske kulturer definert som ønske om likhet i motsetning til ønske om særegenhet (Fiske et al., 1998). I kollektivistiske kulturer har man en tettere tilknytning til gruppen og det kollektive, og man har et større behov for likhet med andre mennesker. I individualistiske kulturer er det større fokus på individuelle forskjeller, og man har et større behov for å skille seg ut fra mengden. På Hofstedes (1980, 2004) dimensjon maktdistanse scorer Norge og Kina i motsatte ender av skalaen. Norge er et land med lav maktdistanse, det vil si at nordmenn mener at samfunnets medlemmer er like, og at makt i samfunnet skal fordeles relativt likt mellom medlemmene. I Kina, som scorer høyt på maktdistanse, er det både forventet og akseptert blant de med minst makt i samfunnet at maktfordelingen er ujevn. De setter ikke spørsmålsteget ved denne maktdistansen, de mener at det er helt greit at noen har betydelig mer makt og innflytelse enn de selv har. Denne forskjellen i maktdistanse gjelder i alle typer sosiale relasjoner, alt fra familier til organisasjoner. Kinesere er fra barnsben av opplært til å vise respekt for autoriteter og mennesker med høyere sosial status (Fiske et al.) Sett i lys av denne studiens funn kan dette innebære at kinesere bryr seg mindre om hva personer med lav eller lik sosial status mener, men det er viktig for dem hva de med mest makt mener. De vil derfor ikke overvåke og tilpasse sosial atferd i situasjoner hvor de er sammen med personer

med lik sosial status. I Norge er derimot alle like, og derfor er det viktig hva alle mener og tror om deg, ikke bare en utvalgt gruppe mennesker.

I teorikapitlet ble forskjellen mellom horisontale og vertikale relasjoner forklart. I kollektivistiske kulturer er de vertikale relasjonene viktigst, mens i individualistiske kulturer er horisontale viktigere (Triandis et al., 1988). Dette kan knyttes opp mot Gudykunst (1987, 1989) forklaring om at kollektivistiske kulturer ser til sosial status når de vurderer atferdsmønster. Siden horisontale relasjoner ikke er så viktige, er det kanskje heller ikke så nyttig for disse personene å tilpasse atferden sin når de er sammen med personer med lik sosial status som dem. Først når de er i en sosial setting med personer som har en høyere sosial status, altså vertikale relasjoner, kan det være et poeng å overvåke og kontrollere atferden. Siden det i individualistiske kulturer er viktigere med de horisontale relasjonene er det mer relevant hva personer med lik sosial status synes om deg, og derfor velger man å tilpasse atferden sin i henhold til situasjonen.

Matsumotos (2007) modell med tre avgjørende faktorer for atferd ble også nevnt i teorikapitlet. Den gikk ut på at valg av atferdsstil avhenger av om vi opplever at andre observerer oss, om vi er usikre på hvordan andre tenker og føler, og om vi blir engstelige på grunn av denne usikkerheten. I en kollektivistisk kultur bør kanskje denne modellen justeres til å inkludere den sosiale statusen til de andre personene. Kun når personer med høy sosial status observerer og vurderer oss vil det være aktuelt å regulere atferden.

Baumeister (1999) skiller mellom det private, offentlige og kollektive selvet, hvor mennesker varierer i hvor stor grad de ulike typene av selvet er fremtredende. Kulturell tilhørighet har betydning for dette, og Baumeister har kommet frem til at kulturer som har fokus på selv-aktualisering har et mer kompleks privat selv. Det offentlige selvet er fremtredende i kulturer hvor andres meninger om hverandre er viktige, og i kulturer hvor spesifikke grupperelasjoner er viktige er det kollektive selvet mest fremtredende. Hvis vi skal overføre dette til individualistiske og kollektivistiske kulturer kan vi si med sikkerhet at det private selvet vil være mer fremtredende i individualistiske kulturer hvor fokus er på å fremme individuelle behov og ønsker. Det offentlige selvet er litt vanskeligere å plassere fordi overvekten av kulturpsykologiteorien skulle tilsi at man i kollektivistiske kulturer er mer opptatt av hva andre mener. Denne studien og annen empiri kan imidlertid tyde på at det offentlige selvet er minst like fremtredende i individualistiske kulturer fordi denne studien viser at man også her tilpasser atferden sin, og i større grad enn det mange tror. Det offentlige selvet kan man tenke seg er større i kollektivistiske kulturer når man er i nærheten av mennesker med høyere sosial status. Avstanden mellom det private og offentlige selvet kan

altså være betydelig i individualistiske kulturer og relativt lavt i kollektivistiske, men avstanden mellom de to øker i kollektivistiske kulturer når det er ujevn maktbalanse i de sosiale relasjonene. Baumeister nevner også at hvordan versjon av selvet som er mest fremtredende også blir påvirket av hvor mange inngrupper man har. Han sier at har man mange inngrupper samler man det private selvet, og dermed handler man ut ifra sine personlige overbevisninger, mens har man få inngrupper er man mer avhengig av disse, og vil derfor samle det kollektive selvet.

Baumeisters teori kolliderer imidlertid delvis med Triandis (1995) sitt syn på kulturelle forskjeller i relasjoner til inngruppen. I kollektivistiske kulturer er det vanlig å ha få inngrupper, men et nært forhold til dem. I individualistiske kulturer er trenden motsatt, her har man gjerne mange inngrupper, men relasjonene er ikke så tette (Triandis, 1995; Triandis et al., 1988). Siden relasjonene ikke er så nære i individualistiske kulturer er de også mindre stabile og mer sårbare for endring. I kollektivistiske kulturer kan man i større grad være trygg på at man ikke blir forlatt av inngruppen. Dette er også et argument for at self-monitoring bør være høyere i individualistiske land, fordi man har en viss usikkerhet knyttet til tilknytningen til andre, og derfor velger å justere atferden sin slik at man passer bedre inn i gruppen, og dermed ikke risikerer å bli utstøtt. Siden man i kollektivistiske kulturer i større grad er trygg på sin relasjon til andre, og at man ikke har den samme frykten for å bli forlatt, kan man handle ut ifra indre holdninger. Også Baumeister (1999) påpeker at relasjoner i individualistiske kulturer er mer ustabile. Han hevder at man i individualistiske kulturer ikke kan være trygg på at nåværende relasjoner vil eksistere 10 år frem i tid. I kollektivistiske kulturer er denne usikkerheten ikke tilstede, her kan man føle seg rimelig trygg på at de nære relasjonene kommer til å eksistere for alltid. Baumeister mener at denne usikkerheten fører til at man i individualistiske kulturer er mer motivert for å jobbe aktivt for å beholde relasjoner. Dette mener han gjøres ved at mennesker uttrykker sin egen, personlige identitet. En alternativ forklaring, som står i samsvar med funnene i denne studien, er at man i individualistiske kulturer heller forsøker å passe så godt inn i gruppen som mulig, at man tilpasser atferden sin slik man tror at andre mennesker vil like og foretrekke. Det er nærliggende å anta at mennesker med et stort behov for å passe inn i mengden og bli godtatt av gruppen, velger å sikre dette ved å være mest mulig lik de han eller hun ønsker å være sammen med. Ved å oppføre seg som de andre kan man oppleve at man lettere blir akseptert som en av gjengen, og dermed sikrer man egen gruppetilhørighet.

I tillegg til dette påpeker Triandis (1995) at man i individualistiske kulturer velger å gå inn i nye relasjoner eller aktivt jobber for å opprettholde allerede eksisterende relasjoner bare

hvis man får noe ut av det selv. I kollektivistiske kulturer er ikke egen vinning en motivasjonsfaktor for opprettholdelse av relasjoner. Dette kan tolkes som at man i individualistiske kulturer er mer kalkulerende i sin relasjonelle atferd, og kan være et argument for at self-monitoring er høyere i individualistiske land enn kollektivistiske, fordi man er mer bevisst på egen atferd og relasjoner til andre.

I definisjonen på self-monitoring inkluderes evner til observasjon og kontroll av egen atferd, i tillegg til i hvor stor grad man utfører dette (Snyder, 1974; 1987). Når man ser teori og empiri på området kan det tenkes at det i kollektivistenes tilfelle ikke er snakk om mangel på *evne* til self-monitoring, men heller det at det ikke er så viktig for dem når de er i situasjoner med mennesker som deler deres sosiale status. Først når de kommuniserer med mennesker med høyere sosial status vil det være aktuelt å vurdere om de skal ta i bruk self-monitoring som atferdsstrategi.

Dersom operasjonalisering av self-monitoring hadde tatt hensyn til ulike typer av sosiale relasjoner og sosiale maktforhold hadde man kanskje fått andre resultat. Det er vanskelig å få et korrekt mål på self-monitoring ved hjelp av self-monitoring-skalaen slik den fremstår i dag fordi den ikke fungerer optimalt i kollektivistiske kulturer.

Teorien som ligger til grunn for antagelsen om at self-monitoring burde være høyere i kollektivistiske kulturer er i stor grad basert på forskning av amerikanske forskere utført på amerikanske studenter. Norge er kvalitativt annerledes enn USA, og det er tydelig blant annet gjennom dimensjonen vertikal og horisontal individualisme. I USA, som er en vertikal individualistisk kultur, er det større fokus på individuelle forskjeller, og det er viktigere å skille seg ut fra gruppen. Dette er ikke like viktig i horisontale kulturer som Norge. Kanskje er det ikke like stor kulturell avstand mellom Norge og Kina som det er mellom USA og Kina?

At selvet er situasjonsspesifikt i kollektivistiske kulturer kunne vært et argument for høy self-monitoring i Kina, fordi det innebærer at selvet ikke er stabilt men at det endres i takt med omgivelsene. Resultatene i denne studien kan tyde på at selvet heller endres i samsvar med maktforholdene i de sosiale relasjonene, altså at atferd kontrolleres og reguleres i situasjoner og relasjoner med ujevn maktfordeling og sosial status. Det viktige er med andre ord ikke at det er mennesker rundt som observerer og vurderer atferden din, men *hvilke* personer det er som gjør dette. Da er det ikke lengre snakk om mangel på evne til atferdsregulering, som ifølge Snyder (1987) er en av komponentene i definisjonen til self-monitoring, men heller at atferdsregulering ikke er interessant for kollektivister i alle typer sosiale settinger. Vi har tidligere sett at det i kollektivistiske kulturer er en verdsatt egenskap å være i stand til å tilpasse seg situasjonelle krav (Fiske et al., 1998). Kanskje er det en

mistolking av teorien å anta at denne tilpasningsdyktigheten skal gjelde i alle situasjoner og relasjoner.

I individualistiske kulturer er det i følge kulturpsykologien et fokus på å være unik (Fiske et al. 1998). Man kan argumentere for at det har blitt et så stort fokus på å være individualistisk og ikke følge flokken at denne normen om unikhhet har blitt et slags uttrykk for konformitet. Normen er å være annerledes, men når det er forventet å skille seg ut blir det en slags form for konformitet. Velger man derimot å tilpasse seg sosiale situasjoner følger man ikke normen om særegenhet, og skiller seg på denne måten fra mennesker med behov for å være annerledes. Samtidig er vi i Norge nok litt annerledes fra andre individualistiske land. Vi har for eksempel janteloven, som blant annet innebærer at man ikke skal skille seg ut fra andre. Janteloven er godt innprentet i den norske væremåten, og bidrar kanskje til dette behovet for likhet til andre som de høye scorene på self-monitoring antyder.

Intrakulturell varians i self-monitoring

Hypotese nummer to gikk ut på at vi forventer en større intrakulturell variasjon i self-monitoring i individualistiske kulturer, altså at det er større varianshomogenitet i det kinesiske utvalget. Datamaterialet ga ikke støtte til denne hypotesen da Levenes test for varians ikke ga signifikant resultat. Nordmenn og kinesere varierer i like stor grad i forhold til hvor høyt og lavt de scorer på self-monitoring-skalaen.

Bakgrunnen for formuleringen av denne hypotesen er den krysskulturelle teorien som sier at det i kollektivistiske kulturer er et større fokus på likhet, samtidig som det i individualistiske kulturer fokuseres på at man skal følge sine egne overbevisninger og våge å være annerledes. Som tidligere nevnt er et av hovedskillene mellom kollektivistiske kulturer og individualistiske kulturer ønsket om likhet kontra ønsket om særegenhet (Fiske et al., 1998). I individualistiske land er det mer vanlig og akseptert at enkeltpersoner skiller seg ut fra mengden, at de lar sin indre personlighet komme til syne gjennom holdninger og atferd. Konformitet tolkes som et svakhetstrekk fordi man da ikke har styrke eller mot nok til å stå for det man tror på og være konsekvent i holdninger og atferd. Fordi individet står i fokus har personlige mål større verdi enn gruppens mål. I de situasjonene som man handler ut ifra gruppens beste er det fordi det også er det beste for individet. I kollektivistiske kulturer tenker man først og fremst på gruppen. Å se gruppens behov som viktigere enn personlige ønsker er en verdsatt kvalitet, og konformitet er derfor ofte en positiv egenskap fordi det viser at man har evnen til å føye seg etter fellesskapet dersom det er det beste for gruppen. Gruppen har en

felles forventning om at alle dets medlemmer tilpasser atferden sin så den harmonerer med fellesskapets overordnede mål. På bakgrunn av disse teoriene antok studien at varianshomogeniteten ville være signifikant høyere i kollektivistiske kulturer fordi individualistiske kulturer er preget av særegenhet og kollektivistiske kulturer er preget av likhet. Hypotesen tar utgangspunkt i at fordi individualistiske kulturer som Norge i større grad verdsetter at medlemmene er unike individer vil dette speiles i hvordan de svarer på self-monitoring-skalaen. Man antok at man ville få mange forskjellige svar og stor spredning mellom svarene. Fordi kollektivister i større grad er preget av gruppentallitet og at enkeltindivider ikke skal stikke seg ut fra folkemengden, antok studien at de kinesiske respondentene ville svare mer likt seg imellom, at variasjonen mellom responsene de ga på self-monitoring-skalaen ville være lav.

Det kan tenkes at man hadde fått andre resultater dersom man hadde utført de samme analysene med utvalg fra et annet individualistisk land. Som forklart i teoridelen kan individualistiske og kollektivistiske kulturer variere på dimensjonen vertikal og horisontal (Triandis, 1995). De skandinaviske landene blir av Triandis klassifisert som horisontale individualistiske kulturer. Det innebærer at det i større grad er fokus på likhet i maktrelasjoner til de andre i kulturen. I vertikalt individualistiske kulturer, som USA er et eksempel på, er det fokus på hierarki og at mennesker innad i kulturen er ulike. Her har man et større behov for å skille seg ut. Det kunne vært interessant å se om sammenligning mellom en horisontal kollektivistisk kultur og vertikal individualistisk kultur hadde produsert andre resultater.

I individualistiske kulturer har det blitt en norm at man skal være annerledes. Kanskje er det en større oppfattet forskjell mellom oss enn det egentlig er? Vi tror vi er mer individualistiske, men vi er fremdeles gruppeorientertemennesker som alle andre. Selv om vi lever i et individualistisk samfunn med fokus på individuell særegenhet, at vi er uavhengige av andre mennesker og at vår atferd styres av indre, personlige disposisjoner har vi fremdeles et grunnleggende behov for å føle tilknytning til andre mennesker (Baumeister & Leary, 1995). Baumeister og Leary sier at dette ikke bare et ønske, men vi har faktisk et behov for interpersonlig tilknytning. Alle mennesker, uansett kultur, ønsker å danne varige relasjoner med andre. Vi arbeider også hardt for å hindre at relasjoner blir brutt, selv når dette er vanskelig. I teorikapitlet så vi at mennesker i individualistiske kulturer ikke former relasjoner med andre med mindre man tjener på det. Ifølge Baumeister og Leary er dette altså en forenkling av teorien, fordi absolutt alle mennesker har et iboende behov for å føle nærhet til andre. Behovet for interpersonlige relasjoner har to komponenter. For det første må man oppleve varige, positive og affektive emosjoner fra andre mennesker, og for det andre må

disse emosjonene ha et langsiktig perspektiv, være stabile og stamme fra et grunnleggende ønske om velvære. For at behovet om interpersonlige relasjoner skal bli dekt fullt og helt må begge disse komponentene dekkes av samme personer, det er ikke tilstrekkelig at en omsorgsperson dekker den ene komponenten mens en annen person dekker den andre komponenten. Mennesker som ikke får oppfylt disse behovene sliter i større grad enn andre med psykiske lidelser som spiseforstyrrelser og selvmordstanker. Kanskje er det derfor det ikke er noen signifikant forskjell mellom nordmenn og kinesere i spredningen på self-monitoring.

Self-monitoring-skalaen

Som nevnt i metodekapitlet er det delte meninger om Snyder og Gangestads (1986) self-monitoring-skala er en god operasjonalisering eller ikke. På den ene side mener Briggs, Cheek og Buss (1980) at det er et gap mellom hva self-monitoring er og hva self-monitoring-skalaen måler. I deres analyser kom de frem til at self-monitoring-skalaen består av tre faktorer, hvor to av faktorene ikke korrelerer med hverandre. Dette kan føre til at personer scorer høyt på ulike faktorer, men allikevel får samme totalsum på skalaen. Dette er en metodologisk svakhet fordi det skaper usikkerhet omkring hvilke typer personer som faktisk er selvmonitorerende. Noen av påstandene i skalaen er også signifikante for mer enn en faktor, De mener også at man bør sette spørsmålstegn ved bruken av dikotomisk responskala fremfor en likertskala med fem nivå fordi deres pilotstudie viste at responsforholdet på noen av påstandene var 70%-30%, og en så stor differanse fra 50-50 ikke er en bra forutsetning for faktoranalyser. De fant også at de tre faktorene på ulikt vis korrelerer med personlighetstrekk, og Briggs og kollegene mener det ikke er system i hvordan personlighetstrekkene korrelerer med de ulike faktorene. Kritikken blir imidlertid tilbakevist av Snyder (1987), som samtidig poengterer at den nye versjonen av skalaen har korrigeret for kritikken som er berettiget, blant annet ved at de påstandene som ikke er signifikante for faktorene er fjernet (Snyder & Gangestad).

Også andre har kommet med kritikk mot self-monitoring-skalaen. Enkelte hevder at Snyders operasjonalisering av self-monitoring ikke er optimal fordi det er for mye fokus på evner til self-monitoring heller en tendensen til å faktisk utøve self-monitoring (Church et al., 2006). Samtidig har analyser av Gudykunst (Gudykunst et al., 1987; 1989) konkludert med at Snyder og Gangestads (1986) self-monitoring-skala er den beste operasjonaliseringen,

sammenlignet med Snyders (1974) originale skala og Briggs, Cheek og Buss (1980) sin faktoranalyse.

Det har også blitt stilt spørsmålsteget ved bruken av self-monitoring i andre kulturer enn individualistiske (Gudykunst et al., 1989; Trubinsky et al., 1991). De mener at self-monitoring er lettere å måle i individualistiske land på grunn av konseptualiseringen av selvet.

Cronbachs alpha for self-monitoring-skalaen er ifølge Gudykunst mellom .60 - .66 (avhengig av kultur), men Snyder og Gangestad (1986) målte den interne konsistensen til å være .70 da de utviklet skalaen. I denne studien ble Cronbachs alpha målt til å være .34 for det norske utvalget og .40 for det kinesiske utvalget. For at et måleinstrument skal være reliabelt bør Cronbachs alpha være høyere enn .70. Med en såpass lav reliabilitet som self-monitoring-skalaen har i dette tilfellet er det fare for at det er mer varians i den observerte scoren enn i den faktiske scoren uten målefeil. Dette er studiens store svakhetsteget.

Studiens metodologiske begrensninger

Jeg vil nå kort drøfte metodologiske styrker og svakheter ved studien. Den største styrken til denne studien er størrelsen på utvalget. 438 respondenter er en god størrelse for en slik studie. Samtidig har utvalget også noen svakheter. Aldersspennet er relativt snevert, alle respondentene er mellom 18 og 25 år. I tillegg er alle universitetsstudenter og dermed godt utdannet. Dette fører til at man kan stille spørsmål omkring studiens generaliserbarhet, fordi utvalget ikke er særlig representativt for populasjonen. Det er ikke utenkelig at unge, velutdannede mennesker har en annen atferdsstrategi enn eldre eller lavtutdannede. Allikevel gir disse utvalgskriteriene det lettere å sammenligne resultater i senere studier med tilsvarende utvalgskriterier.

I tillegg til feilkilder i utvalget bør måleinstrumentet nevnes. Snyder og Gangestads (1986) operasjonalisering av self-monitoring er, som allerede diskutert, ikke feilfri. Dette er spesielt synlig når man skal undersøke kulturelle forskjeller i self-monitoring. Resultatene hadde vært mer valide dersom måleinstrumentet hadde tatt hensyn til kulturelle forskjeller i syn på selvet, hvordan man relaterer seg til andre, og hvordan maktforhold og sosial status spiller inn på atferden man velger. En svarskala med to alternativer, ja og nei, er kanskje for lite nyansert for slike spørsmål. Ofte er det vanskelig å være 100 % enig i påstander som omhandler sannsynlig atferd, og derfor er det i mange tilfeller foretrukket å ta i bruk en skala med fem alternativer som kan gi et mer nyansert og korrekt svar. Den lave interne konsistensen er allerede diskutert, og er studiens akilleshæl. Cronbachs alpha lavere enn .70 fører til at man bør være kritisk til måleinstrumentets reliabilitet. Tidligere studier har målt

skalaens interne konsistens til .70 (Snyder & Gangestad, 1986) og .66 (Gudykunst et al., 1987), som er lav men akseptabel reliabilitet. Det var derfor vanskelig å forutse at denne studiens reliabilitet skulle bli så lav som .34 og .40.

Konklusjon

Denne studien gir altså støtte til hypotesen om at self-monitoring påvirkes av kulturell tilhørighet, og at kollektivistiske kulturer har et høyere nivå av self-monitoring enn individualistiske land, men den støtter ikke hypotesen om større varianshomogenitet i kollektivistiske kulturer. Studien er viktig fordi tidligere empiri på området har vært utført med en kommunikasjonsteoretisk bakgrunn, og ikke innen psykologisk forskning. Det psykologiske aspektet er en viktig del av begrepet og danner derfor et hensiktsmessig bakteppe. Psykologiens teorier bidrar til ny og nyttig kunnskap og forståelse for hvordan kultur og self-monitoring henger sammen.

Fremtidig krysskulturell forskning på self-monitoring bør ta hensyn til de kulturelle forskjellene i definisjon av selvet som er diskutert, og også hvordan forskjellen mellom vertikale og horisontale relasjoner kan spille inn. En god operasjonalisering av self-monitoring burde ta hensyn til at de vertikale relasjonene er viktigst i kollektivistiske kulturer, og derfor klare å skille mellom self-monitoring i situasjoner med horisontale og vertikale relasjoner. Self-monitoring er en teori som er lite brukt i moderne psykologiske forskning. Bedre og mer presis operasjonalisering kan gjøre det til et mer brukt mål på både inter-individuelle og inter-kulturelle variasjoner i forholdet mellom holdning og atferd.

Referanser

- Ajzen, I., Timko, C., & White, J. B. (1982). Self-monitoring and the attitude-behavior relation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(3), 426-435.
- Baumeister, R. F. (1982). A self-presentational view of social phenomena. *Psychological Bulletin*, 91(1), 3-26.
- Baumeister, R. F. (1999). *The self in social psychology*. Philadelphia, PA: Psychology Press.
- Baumeister, R. F. & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497-529.
- Berger, C. R. (1979). Beyond initial interaction: uncertainty, understanding, and the development of interpersonal relationships. I H. Giles & R. St.Clair (Red.), *Language and social psychology* (s. 122-144). Oxford: Basil Blackwell.
- Berger, C. R., & Calabrese, R. J. (1975). Some explorations in initial interaction and beyond: Toward a developmental theory of interpersonal communication. *Human communication research*, 1(2), 99-112.
- Berger, C. R., & Douglas, W. (1981). Studies in interpersonal epistemology: III. Anticipated interaction, self-monitoring, and observational context selection. *Communications Monographs*, 48, 183-196.
- Bond, M. H. (1991). *Beyond the chinese face. Insight from psychology*. Hong Kong: Oxford University Press.
- Bontempo, R., Lobel, S., & Triandis, H. (1990). Compliance and value internalization in Brazil and the U.S. Effects of allocentrism and anonymity. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 21(2), 200-213.
- Brandt, D. R., Miller, G. R., & Hocking, J. E. (1980a). Effects of self-monitoring and familiarity on deception detection. *Communication Quarterly*, 28(3), 3-10.
- Brandt, D. R., Miller, G. R., & Hocking, J. E. (1980b). The truth-deception attribution: Effects of familiarity on the ability of observers to detect deception. *Human Communication Research*, 6(2), 99-110.
- Briggs, S. R., Cheek, J. M., & Buss, A. H. (1980). An analysis of the self-monitoring scale. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(4), 679-686.

- Buss, A. H., & Briggs, S. R. (1984). Drama and the self in social interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(6), 1310-1324.
- Chao, R. K. (1994). Beyond parental control and authoritarian parenting style: understanding Chinese parenting through the cultural notion of training. *Child Development*, 65(4), 1111-1119.
- Church, A. T., Katigbak, M. S., Del Prado, A. M., Ortiz, F. A., Mastor, K. A., Harumi, Y., Tanaka-Matsumi, J., Vargas-Flores, J. D. J., Ibáñez-Reyes, J., White, F. A., Miramontes, L. G., Reyes, J. A. S., Cabrera, H. F. (2006). Implicit theories and self-perceptions of traitedness across cultures. Toward integration of cultural and trait psychology perspectives. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37(6), 694-716.
- Church, A. T., Katigbak, M. S., Ortiz, F. A., Del Prado, A. M., Vargas-Flores, J. D. J., Ibáñez-Reyes, J., Pe-Pua, R., Cabrera, H. F. (2005). Investigating implicit trait theories across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 476-496.
- Day, D. V., Schleicher, D. J., Unckless, A. L., & Hiller, N. J. (2002). Self-monitoring personality at work: A meta-analytic investigation of construct validity. *Journal of Applied Psychology*, 87(2), 390-401.
- Fenigstein, A., Scheier, M. F., & Buss, A. H. (1975). Public and private self-consciousness - assessment and theory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43(4), 522-527.
- Fiske, A. P., Kitayama, S., Markus, H. R., & Nisbett, R. E. (1998). The cultural matrix of social psychology. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske & L. Gardner (Red.), *The handbook of social psychology* (s. 915-981). New York, NY, US: McGraw-Hill.
- Gangestad, S. W., & Snyder, M. (2000). Self-monitoring: appraisal and reappraisal. *Psychological Bulletin*, 126(4), 530-555.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. Garden City, N.Y.: Doubleday Anchor Books.
- Goodwin, R., & Soon, A. P. Y. (1994). Self-monitoring and relationship adjustment: a cross-cultural-analysis. *Journal of Social Psychology*, 134(1), 35-39.
- Gudykunst, W. B. (1985). The influence of cultural similarity, type of relationship, and self-monitoring on uncertainty reduction processes. *Communications Monographs*, 52(3), 203-217.
- Gudykunst, W. B., Gao, G., Nishida, T., Bond, M. H., Leung, K., Wang, G., & Barraclough, R. A. (1989). A cross-cultural comparison of self-monitoring. *Communication Research Reports*, 6(1), 7-12.

- Gudykunst, W. B., Yang, S. M., & Nishida, T. (1985). A cross-cultural test of uncertainty reduction theory. Comparisons of acquaintances, friends, and dating relationships in Japan, Korea, and the United States. *Human Communication Research, 11*(3), 407-454.
- Gudykunst, W. B., Yang, S-M., & Nishida, T. (1987). Cultural differences in self-consciousness and self-monitoring. *Communication Research, 14*(1), 7-34.
- Heine, S. J., & Buchtel, E. E. (2009). Personality: The universal and the culturally specific. *Annual Review of Psychology, 60*, 369-394.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values (Vol. 5)*. Beverly Hills: Sage Publications, Incorporated.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (1991). *Cultures and organizations*. London: McGraw-Hill.
- Hofstede, G., & McCrae, R. R. (2004). Personality and culture revisited: Linking traits and dimensions of culture. *Cross-cultural research, 38*(1), 52-88.
- Ickes, W., & Barnes, R. D. (1977). The role of sex and self-monitoring in unstructured dyadic interactions. *Journal of Personality and Social Psychology, 35*(5), 315.
- James, W. (1892). The self. In R. F. Baumeister (Red.) (1999), *The self in social psychology* (s. 69-77). Philadelphia, USA: Taylor & Francis.
- Jones, E. E., & Pittman, T. S. (1982). Toward a general theory of strategic self-presentation. In J. Suls (Ed.), *Psychological perspectives on the self* (Vol. 1, s. 231-262). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Kanagawa, C., Cross, S. E., & Markus, H. R. (2001). "Who am I?" The cultural psychology of the conceptual self. *Personality and Social Psychology Bulletin, 27*(1), 90-103.
- Kashima, Y., Yamaguchi, S., Kim, U., Choi, S. C., Gelfand, M. J., & Yuki, M. (1995). Culture, gender, and self: a perspective from individualism-collectivism research. *Journal of Personality and Social Psychology, 69*(5), 925-937.
- Kassin, S., Fein, S., & Markus, H. R. (2011). *Social psychology*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Kilduff, M., & Day, D. V. (1994). Do chameleons get ahead - the effects of self-monitoring on managerial careers. *Academy of Management Journal, 37*(4), 1047-1060.
- Kim, H., & Markus, H. R. (1999). Deviance or uniqueness, harmony or conformity? A cultural analysis. *Journal of Personality Social Psychology, 77*(4), 785-800.
- Kitayama, S., Markus, H. R., Matsumoto, H., & Norasakkunkit, V. (1997). Individual and collective processes in the construction of the self: Self-enhancement in the United

- States and self-criticism in Japan. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(6), 1245-1267.
- Kolstad, A., & Horpestad, S. (2009). Self-construal in Chile and Norway: Implications for cultural differences in individualism and collectivism. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(2), 275-281.
- Kuhn, M. H., & McPartland, T. S. (1954). An empirical investigation of self-attitudes. *American Sociological Review*, 19(1), 68-76.
- Leary, M. R., & Kowalski, R. M. (1990). Impression management: A literature review and two-component model. *Psychological Bulletin*, 107(1), 34-47.
- Lennox, R. D., & Wolfe, R. N. (1984). Revision of the self-monitoring scale. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(6), 1349-1364.
- Leone, C., & Hawkins, L. B. (2006). Self-monitoring and close relationships. *Journal of Personality*, 74(3), 739-778.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1994). The cultural construction of self and emotion: Implications for social behavior. In S. Kitayama & H. R. Markus (Eds.), *Emotion and culture: Empirical studies of mutual influence* (s. 89-130). Washington, DC: American Psychology Association.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1998). The cultural psychology of personality. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29(1), 63-87.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (2003). Culture, self, and the reality of the social. *Psychological Inquiry*, 14(3-4), 277-283.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (2010). Cultures and selves: A cycle of mutual constitution. *Perspectives on Psychological Science*, 5(4), 420-430.
- Matsumoto, D. (2007). Culture, context, and behavior. *Journal of Personality*, 75(6), 1285-1319.
- Miyamoto, Y., & Kitayama, S. (2002). Cultural variation in correspondence bias: The critical role of attitude diagnosticity of socially constrained behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(5), 1239-1248.
- Morris, M. W., & Peng, K. (1994). Culture and cause: American and Chinese attributions for social and physical events. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(6), 949-949.
- Myers, D. G. (2008). *Social psychology*. New York: McGraw-Hill.

- Nelson, M. R., & Shavitt, S. (2002). Horizontal and vertical individualism and achievement values: A multimethod examination of Denmark and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 33*(5), 439-458.
- Newman, L. S. (1993). How individualists interpret behavior: Idiocentrism and spontaneous trait inference. *Social Cognition, 11*(2), 243-269.
- Norenzayan, A., Choi, I., & Nisbett, R. E. (2002). Cultural similarities and differences in social inference: Evidence from behavioral predictions and lay theories of behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*(1), 109-120.
- Oyserman, D. (2004). Self-concept and identity. I M. B. Brewer & M. Hewstone (Red.), *Self and social identity* (s. 5-25). Malden, MA, USA: Blackwell Publishing Ltd.
- Schlenker, B. R., & Pontari, B. A. (2000). The strategic control of information: Impression management and self-presentation in daily life. I A. Tesser, R. B. Felson & J. M. Suls (Eds.), *Psychological perspectives on self and identity* (s. 199-232). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Siegmán, A. W., & Reynolds, M. A. (1983). Self-monitoring and speech in feigned and unfeigned lying. *Journal of Personality and Social Psychology, 45*(6), 1325-1333.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. P. S., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-cultural research, 29*(3), 240-275.
- Snyder, M. (1974). Self-monitoring of expressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology, 30*(4), 526-537.
- Snyder, M. (1979). Self-monitoring processes. I L. Berkowitz (red.), *Advances in experimental social psychology* (Vol.12). New York: Academic Press.
- Snyder, M. (1987). *Public appearances, private realities: The psychology of self-monitoring*: WH Freeman/Times Books/Henry Holt & Co.
- Snyder, M., & Cantor, N. (1980). Thinking about ourselves and others: Self-monitoring and social knowledge. *Journal of Personality and Social Psychology, 39*(2), 222-234.
- Snyder, M., & Gangestad, S. (1982). Choosing social situations: Two investigations of self-monitoring processes. *Journal of Personality and Social Psychology, 43*(1), 123-135.
- Snyder, M., & Gangestad, S. (1986). On the nature of self-monitoring: Matters of assessment, matters of validity. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*(1), 125-139.
- Snyder, M., & Monson, T. C. (1975). Persons, situations, and the control of social behavior. *Journal of Personality and Social Psychology, 32*(4), 637-644.

- Snyder, M., & Swann, W. B. (1976). When actions reflect attitudes: The politics of impression management. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34(5), 1034-1042.
- Snyder, M., & Tanke, E. D. (1976). Behavior and attitude: Some people are more consistent than others. *Journal of Personality*, 44(3), 510-517.
- Triandis, H. C. (1989). The self and social-behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review*, 96(3), 506-520.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism & collectivism*. Boulder, CO, US: Westview Press.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907-924.
- Triandis, H. C., Bontempo, R., Villareal, M. J., Asai, M., & Lucca, N. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self ingroup relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(2), 323-338.
- Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 118-128.
- Triandis, H. C., Mccusker, C., & Hui, C. H. (1990). Multimethod probes of individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 1006-1020.
- Trubisky, P., Ting-Toomey, S., & Lin, S. L. (1991). The influence of individualism collectivism and self-monitoring on conflict styles. *International Journal of Intercultural Relations*, 15(1), 65-84.
- Watkins, D., Adair, J., Akande, A., Cheng, C., Fleming, J., Gerong, A., Ismail, M., McInerney, D., Lefner, K., Mpofu, E., Regmi, M., Singh-Sengupta, S., Watson, S., Wondimu, H., Yu, J. Y. (1998). Cultural dimensions, gender, and the nature of self-concept: A fourteen-country study. *International Journal of Psychology*, 33(1), 17-31.
- Wheeler, L., Reis, H. T., & Bond, M. H. (1989). Collectivism-individualism in everyday social life: the middle kingdom and the melting pot. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(1), 79-86.

Vedlegg: Self-monitoring-skalaen

1. Jeg synes det er vanskelig å etterlikne andres oppførsel
2. Jeg prøver ikke å gjøre eller si ting som jeg tror andre vil like på fester eller sosiale samlinger
3. Jeg kan bare argumentere for ideer som jeg allerede tror på
4. Jeg kan improvisere taler om ting som jeg vet lite om
5. Jeg må innrømme at jeg gjør meg til for å imponere eller underholde andre
6. Jeg ville nok blitt en god skuespiller
7. I en gruppe mennesker er jeg sjeldent midtpunktet
8. Jeg opptrer ofte forskjellig i ulike situasjoner og med ulike personer
9. Jeg er ikke spesielt flink til å få andre til å like meg
10. Jeg er ikke alltid den personen jeg fremstår som
11. Jeg vil ikke forandre min mening (eller min måte å gjøre ting på) for å tilfredsstille andre eller for å få fordeler.
12. Jeg har vurdert å begynne i underholdningsbransjen
13. Jeg har aldri vært flink til leker som miming og improvisert skuespill
14. Jeg synes det er vanskelig å tilpasse min oppførsel til ulike personer og situasjoner.
15. På fester lar jeg andre stå for vitser og historier
16. Jeg føler meg litt ukomfortabel på sosiale samlinger, og presenterer meg ikke så godt som jeg burde
17. Jeg kan se hvem som helst inn i øynene og fortelle en løgn (hvis det er for ett godt formål)
18. Jeg kan lure personer ved å være snill med dem, mens jeg egentlig ikke liker dem.

Respondenten får 1 poeng per svar som stemmer med fasiten:

- 1: Ikke sant
- 2: Ikke sant
- 3: Ikke sant
- 4: Sant
- 5: Sant
- 6: Sant
- 7: Ikke sant

8: Sant

9: Ikke sant

10: Ikke sant

11: Sant

12: Sant

13: Ikke sant

14: Ikke sant

15: Ikke sant

16: Ikke sant

17: Sant

18: Sant